

# Samliv i lys av Bibelen

**Veiledning om aktuelle spørsmål knyttet til ekteskap, samboerskap, skilsmisse, gjengifte og homofilt samliv**

Godkjent i NLMs hovedstyre 2. desember 2011



NORSK LUTHERSK  
MISJONSSAMBAND

## **Innhold**

|   |             |
|---|-------------|
| <b>Innledning</b>                                       | <b>s 3</b>  |
| <b>Hva er ekteskapet?</b>                               | <b>s 4</b>  |
| <b>En etisk vurdering av samboerskap</b>                | <b>s 5</b>  |
| <b>Skilsmisse</b>                                       | <b>s 9</b>  |
| <b>Gjengifte</b>  | <b>s 11</b> |
| <b>Homofili</b>   | <b>s 17</b> |
| <b>Bibelen om formaning og rettledning</b>              | <b>s 23</b> |
| <b>Samlivsutfordringer i det kristne fellesskapet</b>   | <b>s 26</b> |
| <b>Forpliktelser for ansatte og tillitsvalgte i NLM</b> | <b>s 29</b> |

## Innledning

Spørsmål knyttet til samliv og seksualitet har stor betydning. Vi er alle skapt med en lengsel etter bekreftelse og fellesskap. Som kristne vil vi forkynne budskapet om en Gud som har tenkt seksualiteten som noe positivt og byggende, og som innstiftet ekteskapet som en god og stabil ramme rundt menneskers samliv, til beste for både barn og voksne.

Som sårbare mennesker er vi imidlertid utsatte for krenkelser og tap på det samlivsetiske området. Eksempelene kan være mange – og av ulik alvorlighetsgrad. Kjærlighets sorg oppleves sjelden som en bagatell og kan prege et liv. Brutte samlivsforhold kjennes for mange som livets største nederlag. Seksuelle overgrep skader mennesker både på kropp og sjel.

Vi registrer at mange i vår tid betrakter klassisk kristen seksualmoral som gammeldags og hemmende. Men til tross for høye skilsmissetall, bærer fortsatt mange på en drøm om et livslangt og trofast samliv. Vår overbevisning er at Bibelens veiledning skaper gode forutsetninger for dyp kjærlighet og et sterkt fellesskap.

Ulike samlivsspørsmål har også sterke samfunnsmessige konsekvenser. Vi ser på ekteskapet mellom én mann og én kvinne – og relasjonen mor/far/barn – som en sentral del av Guds skaperorden. Vi vil fremheve at når vi etterlever de bud og den veiledning som Bibelen gir oss i disse spørsmålene, vil det være til velsignelse for oss selv, for den kristne menighet og for det samfunn vi er en del av.

Denne veiledningen handler i særlig grad om det sjette bud – om spørsmål knyttet til ekteskap og seksualitet. Det betyr ikke at vi anser synder som handler om sex som mer alvorlige enn andre synder. Tvert i mot vil vi ta alle Guds bud på alvor. Vår overbevisning er at de normer, bud og idealer vi finner i Bibelen er gode. Derfor er det til beste for oss å følge denne veiledningen. Vi innser imidlertid at vi stilles overfor mange utfordringer og dilemmaer når det gjelder ulike samlivsspørsmål. Det har ikke minst sammenheng med økt avstand mellom Bibelens samlivsetikk og den akseptable seksualmoralen i samfunnet vårt.

I behandlingen av disse temaene ønsker vi å ta på alvor at disse spørsmålene berører oss alle på ulike måter. Selv om vi vil løfte frem ekteskapet som Guds gode ordening og oppfordre til livslang troskap, ønsker vi å tale sant om livets realiteter. I det kristne fellesskapet må vi møte menneskers smerte med ekte medmenneskelighet – det gjelder også når smerten i større eller mindre grad er selvpåført.

Alle mennesker kommer til kort i møte med Guds bud. Det gjelder også overfor de krav Gud stiller når det gjelder samliv og seksualitet. Jesus understreker i sin undervisning at det sjette bud ikke bare handler om et ytre forbud mot skilsmisse. Også det å bryte ekteskapet i tankene kalles for synd (jfr Matt 5,28). Når Paulus skriver om ekteskapet, oppfordrer han menn til å elske sine ektefeller som Kristus elsket menigheten (Ef 5,25). Slike ord rammer de fleste av oss – og viser oss behovet for Guds tilgivelse og nåde.

Bibelen kaller oss til å angre og bekjenne syndene våre. «Dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han forlater oss syndene og renses oss fra all urettferdighet,» skriver Johannes (1 Joh 1,9). Guds tilgivelse gjelder alle synder – men den som ikke vil bekjenne synd som synd, stiller seg selv utenfor Guds rike. Tidligere var det vanlig å snakke om forskjellen mellom det «å falle i synd» og det «å leve i synd». Begrepene kan sikkert misforstås, men Bibelen gjør en stor forskjell mellom det å bekjenne sin synd og det å innrette seg i den og forsvare den. Det er svært alvorlig bevisst å innrette sitt liv i strid med Guds bud – eller godta det Bibelen avviser.

I 1994 utga hovedstyret i NLM en veiledning kalt «Ekteskapet – Guds gode skaperordening». Veiledningen handlet særlig om ekteskap, skilsmisse og gjengifte. Mye har skjedd i samfunnet vårt de siste tjue årene og nye spørsmål har kommet til. Med dette heftet vil hovedstyret gi en oppdatert og aktuell veiledning om disse spørsmålene.

De siste årene har også spørsmålet om seksuelle krenkelser blitt aktualisert. NLM har sammen med Indremisjonsforbundet, Normisjon og Misjonsselskapet utarbeidet «Retningslinjer for håndtering av seksuelle krenkelser. Veiledning for ansatte, frivillige medarbeidere og tillitsvalgte». På den bakgrunn har vi derfor ikke tatt opp spørsmål om seksuelle krenkelser i denne veiledningen.

## 1.0 Hva er ekteskapet?

### 1.1 Det gamle testamente

Ekteskapet er en skaperordning. I skapelsesberetningen i 1 Mosebok 1 og 2 åpenbarer Gud selv ekteskapet slik til Adam og Eva: «Derfor skal mannen forlate sin far og sin mor og bli hos sin hustru, og de skal være ett kjød» (1 Mos 2,24). Vi merker oss de tre leddene: (1) oppbruddet, (2) trofastheten mot hustruen, (3) ett kjød, trolig både snevert i seksuell forstand, og videre om ektefolks samliv.

Guds utgangspunkt for å skape kvinnen var mannens ensomhet. Gud sier at det er «ikke godt for mennesket å være alene» (1 Mos 2,18). Derfor skaper han kvinnen til å være hans «medhjelp». Slik ser vi at ekteskapet er en skaperordning. Det er ikke en ordning som Gud laget etter syndefallet, for å begrense utøvelsen av noe som enkelte ser på som ondt eller mindreverdige. Det er heller ikke et forsøk på å ordne rettslig et uunngåelig onde. Seksuallivet er et gode Gud har skapt, og han ordnet ekteskapet som den rette ramme rundt seksuallivet - før syndefallet.

Ekteskapets hensikt er dobbel: For det første er samliv mellom kvinne og mann nødvendig for forplantningen; jfr. 1 Mosebok 1,28: «Vær fruktbare og bli mange, fyll jorden». For det andre kan ektefellene gjensidig støtte hverandre, presisert med ordene «det er ikke godt for mennesket å være alene». Her er det vel verdt å legge merke til flere fine avsnitt om kjærlighet og trofasthet mellom ektefellene i et godt samliv, blant annet i Ordspråkene 5 og i Salomos Høysang.

Det gamle testamente (GT) foreskriver ingen spesiell juridisk ramme eller form rundt ekteskapet. Israelfolket brukte muntlige avtaler omkring de fleste juridiske forhold, selv om skrivekunsten gradvis ble kjent. Det ser ut til at ekteskapsinngåelse var en avtale mellom to familier. Foruten selve ektepakten var det gjerne spørsmål om penger og andre ytelser – det kan tales om brudepris. I den senere jødedom var dette en sum bruden skulle ha som en reserve å leve på om hun skulle bli sendt bort fra mannen, skilt. Vi hører ikke om noen skriftlig ektepakt i GT, derimot står det i 5 Mosebok 24 om at en fraskilt kvinne har rett til et skilsmissebrev. Vedkommende kvinne er da lovlig skilt, og altså ikke en som har rømt fra mannen. Med tanke på et eventuelt nytt ekteskap, var det et viktig dokument.

Alt som i GT fortelles om bryllup og ekteskapsinngåelse, taler mot at dette skulle være en privat kontrakt mellom bare de to. Et bryllup inkluderte hele nærmiljøet, og enhver seksuell kontakt forut for bryllupet avvises bestemt (se f.eks. 2 Mos 22,16 f og 5 Mos 22,28 f). I slike tilfeller mistet mannen etter Moseloven den rett han ellers ville hatt til skilsmisse.

Før vi vender oss til Det nye testamente (NT), gjør vi oppmerksom på GTs eksempler på polygami. Om Salomo står det at han hadde 700 hustruer av fyrstelig rang, og dessuten 300 medhustruer (1 Kong 11,3). Dette var et brudd på Moselovens kongelov, som forbyr kongene å ha mange hustruer (5 Mos 17). Nå står det ikke uttrykkelig i teksten at «mange» var alle utover én, og vi ser ingen steder noen direkte kritikk av at David hadde flere koner. Også Abraham tok seg flere hustruer etter Saras død, heller ikke dette kritiseres i GT.

Selv om ikke disse kritiseres direkte for sitt flerkoneri, ser vi tydelige trekk i fortellingene av at det førte med seg mange problemer: rivalisering mellom konene, krenkede følelser, ulik behandling av barna, maktkamp m.m. Vi kommer tilbake til en drøfting av saken i neste punkt.

## 1.2 Det nye testamente

Utsagnene om ekteskap i NT bygger på grunnlaget fra GT, ikke minst skapelsesberetningen. Nå tar ikke NT noe sted opp ekteskapet som egen sak, men det berøres i flere sammenhenger, for eksempel i de mange formaningene til et rent liv og i avsnittene om skilsmisse og gjengifte.

Når Jesus utfordres i spørsmål om skilsmisse og gjengifte, ser vi at han nettopp trekker frem skapelsesberetningens ord om «ett kjød». Han innskjerper kraftig konsekvensene av dette i møte med jødernes utartede skilsmissemoral. Han går på en måte bak Moselovens ordninger, og minner om Skaperens opprinnelige hensikt (Matt 19,1–12).

I dette avsnittet kommer Jesus også inn på spørsmålet om å leve enslig for Guds rikes skyld. Han taler om noe, som med bakgrunn i det nye gudsriket, kan gjøre ekteskapet uaktuelt for enkelte. Han taler om «dem som har gjeldet seg selv for himmelens rikes skyld» (v. 12). Dette er neppe fysisk å forstå, men handler om noen som har «gitt avkall på kjønnsliv for himmelrikets skyld» slik NT-05 gjengir det. Slik ligger det trolig på linje med det som Paulus skriver om i 1 Korinterbrev 7, der han anbefaler ugifte og enker å leve enslig for å kunne ofre all tid til utbredelsen av, og omsorg for Guds rike (1 Kor 7,25–40). Men han gjør det også helt klart at ikke alle kristne har fått nådegaven til å leve ugift (v. 7). Derfor synder ikke den som gifter seg, sier han uttrykkelig i vers 36.

Paulus løfter også frem ekteskapets positive rolle og funksjon, i det han i 1 Timoteus' brev 4,1–8 advarer mot dem som «forbyr folk å gifte seg». I vers 4–5 sier han at «alt det Gud har skapt [også ekteskapet] er godt, og ikke noe er å forkaste når det mottas med takk, for det blir helliget ved Guds ord og bønn.» Dette siste er for øvrig kirkens begrunnelse for å holde bryllupet i kirken; i seg selv er jo ekteskapet som en skaperordning like gyldig om det er borgerlig inngått.

NT drøfter ikke spørsmålet om monogami og polygami eksplisitt. Det er likevel tydelig at monogamiet forutsettes på flere steder. I 1 Korinterbrev 7,2 heter det at hver mann «for hors skyld skal hver mann ha sin egen hustru, og hver kvinne sin egen mann.» Forutsetningen kommer også frem i Jesu lille tillegg til 1 Mosebok 2,24 i Matteus 19,5, der han sier at «de to skal være ett kjød». Ordet «to» står ikke GTs hebraiske tekst, men er med i den greske oversettelsen Septuaginta. Vi tror at Jesus har hatt en særlig hensikt med å ta det med. Han griper tilbake til situasjonen slik den opprinnelig var i begynnelsen, altså før syndefallet. Vi vil i denne sammenhengen også nevne et uttrykk fra brevene til Timoteus og Titus: Her heter det at en tilsynsman og eldste må være «én kvinnes mann» (1 Tim 3,2 og Tit 1,6), og dette må vi forstå som en direkte avvisning av polygamiet. Henvisningene har trolig også relevans for spørsmålet om gjengifte, som vi vil drøfte inngående senere.

## 2.0 En etisk vurdering av samboerskap

### 2.1 Statistisk utvikling

For 100 år siden talte en del av forfattere og kulturskribenter om ekteskapet som en tvangstrøye for kjærligheten. Fri kjærlighet ble det store slagordet. Siden begynte man å

snakke om «papirløse ekteskap» eller «avtalt samliv». Etter hvert som virkeligheten innhentet illusjonen, sluttet man med slike uttrykk, og det tales nå om samboerskap.

Utviklingen omkring samboerforholdene går i retning av en sterkere lovregulering. Både skattemyndigheter, folkeregister, låneinstitusjoner og andre forlanger å få beskjed når to mennesker er flyttet sammen. Mange samboere går også etter en tid til jurist og får satt opp en samboerkontrakt, som i noen grad kan lette oppgjøret etter et eventuelt samlivsbrudd. Blant yngre mennesker er det i dag langt vanligere å være samboer enn gift. 39 prosent av nordmenn mellom 25 og 29 år er i følge SSB samboere; andelen gifte er 20 prosent (Tallene gjelder for årene 2008–2010). En spørreundersøkelse fra så langt tilbake som i 1998 (gjengitt i Vårt Land 4/1 1998), viste at omkring 90 prosent av alle de som giftet seg i Den norske kirke hadde vært samboere i forkant.

Gjennomsnittsalderen ved ekteskapsinngåelse har steget betraktelig de siste tiårene. Den var i 2008 37,6 år for menn og 34,2 år for kvinner (SSB). Ser man bort fra de som hadde ett eller flere ekteskap bak seg fra før, er gjennomsnittsalderen fortsatt over 30 år. Disse tallene har en del av sin naturlige forklaring i de høyere samboertallene.

## **2.2 Samboerskap og ekteskap – vesentlige forskjeller**

Det er ikke bare enkelt å definere hva et samboerskap er, noe ulik statistikk fra Statistisk Sentralbyrå også indikerer. Det viser seg for eksempel at flere mennesker regner seg som samboere enn hva offisiell statistikk tilsier, noe som for eksempel kan ha sammenheng med at enkelte ikke melder flytting med en gang de flytter sammen.

Når vi vil vurdere om samboerskap kan aksepteres etisk, er det imidlertid ikke avgjørende å ha en presis definisjon. Det skyldes at vurderingen av samboerskap i stor grad henger sammen med synet på sex før ekteskap. Hvis vi fastholder at sex før ekteskapet er i strid med kristen etikk, er det av mindre betydning om vi står overfor kjærestesammenheng eller seksuelt eller samboere. Derimot er det en viktig forskjell mellom det å neglisjere Guds bud og det å ha en intensjon om å leve etter budene, men komme til kort.

I ulike kristne sammenhenger hevdes det fra tid til annen at samboerskap kan aksepteres. Et argument er nettopp at sex før ekteskapet er ganske uproblematisk. Et annet argument er at samboerskap kan sees på som en form for ekteskap. Vi vil nå drøfte disse to argumentene.

### **2.2.1 Kan sex før ekteskapet aksepteres?**

Bibelen setter tydelige grenser rundt menneskers seksualitet. Ordet «hor» finner vi over 100 ganger i Bibelen. Det betegner et galt og syndig seksualliv. Men hva betyr det så å drive hor? Noen har spurt om ordet primært betegner et løssluppet seksualliv eller utroskap – og at et kjærestepar på den bakgrunn selv må finne ut når det er rett å leve sammen seksuelt.

Det er vanskelig å finne støtte for et slikt synspunkt i Bibelen. En rekke tekster i Det gamle testamente gjør det klart at alt seksuelt samliv utenfor ekteskapet er synd. 5 Mosebok 22,21 sier klart at en kvinne har drevet hor hvis hun ikke er jomfru når hun gifter seg. Den samme logikken møter vi i 2 Mosebok 22,16 hvor et par i hvert fall i prinsippet påbys å gifte seg hvis de har hatt sex. Det er vanskelig å komme forbi at NT følger opp veiledningen fra GT om det sjette bud. Vi merker oss for eksempel at Josef og Maria ikke hadde et seksuelt forhold, selv om de var forlovet (Matt 1,18–19).

Noen har hevdet at Bibelens strenge seksualmoral må forklares ut i fra redselen for graviditet og dermed tanken om at barn trenger stabile familieforhold. Også prester og teologer kan hevde at dagens prevensjonsmetoder ikke lenger gjør det naturlig å fastholde Bibelens avvisning av sex før ekteskapet. Til dette er å si at Bibelen ikke knytter advarselen mot hor til frykten for å få barn. Jesus betrakter også seksuelt begjær rettet mot andre enn

ektefellen som syndig (se Matt 5,28). Ordene hans rammer da en form for seksualitet som verken kan føre til graviditet eller som direkte skader andre mennesker.

I 1 Tessalonikerbrev 4,3–5 ser vi tydelig at Paulus betoner at seksualiteten bare hører hjemme i et forpliktende kjærlighetsforhold – altså et ekteskap. Først advarer han mot hor før han oppfordrer de kristne til å vinne sin ektefelle i «hellighet og ære, ikke lidenskapelig begjær». Selv ikke seksuelt begjær skal prege forholdet til et kristent kjærestepar. Det seksuelle samliv skal først prøves ut når de to er blitt gift.

Derfor har Bibelen et klart råd til de som sliter med å takle de seksuelle spenningene seg imellom: «Men kan de ikke leve avholdende, så la dem gifte seg! For det er bedre å gifte seg enn å brenne av lyst» (1 Kor 7,9). Vi ser her at Paulus uttrykker at det er nødvendig å gifte seg for å oppleve seksuell tilfredsstillelse. Seksualiteten kan og skal ikke prøves ut utenfor ekteskapet. Så bør det føyes til at verset ikke må brukes til å råde ungdom som sliter med å leve rent seksuelt til å gifte seg før de er modne for det.

### **2.2.2 Kan samboerskap betraktes som et ekteskap?**

Er det egentlig noen grunnleggende forskjell på et samboerskap, gjerne formalisert ved en samboerkontrakt, og et ekteskap? Spørsmålet er kanskje særlig aktuelt i møte med borgerlig inngåtte ekteskap – der løftet om livslang troskap beklagelig nok er fjernet.

I møte med slike spørsmål blir det avgjørende for oss å hente frem Bibelens normer for hva et ekteskap er. Vi har sett at Gud alt i skapelsesberetningen utdyper ekteskapet i tre ledd for Adam og Eva: (1) oppbruddet fra foreldrehjemmet, (2) troskapen mot ektefellen og (3) ektefolkene som ett kjød (1 Mos 2,24).

I en vielse, selv når løftet om livslang troskap er utelatt, lover partene samliv med klare forpliktelser. Intensjonen med en samlivskontrakt er på sett og vis den motsatte. Kontrakten regulerer først og fremst det som skjer ved et eventuelt samlivsbrudd, særlig i økonomiske forhold. Samlivskontrakter regulerer en styrt utvikling, mens vielse fortsatt har sin intensjon i det positive: å knytte nye og forpliktende familieband.

Økningen i antall samboerforhold de siste tiårene har uten tvil en av sine årsaker i liberaliseringen av seksualetikken. Det er historisk og kulturelt sett et relativt nytt fenomen at to personer flytter sammen og etablerer et samliv, uten at dette markeres overfor familie og samfunn. Slik er samboerskap også et uttrykk for privatisering av familielivet – noe vi anser for å være en uheldig utvikling. Både slektene, samfunnet, og aller mest eventuelle barn har rett på full offentlighet og forpliktende familieforhold. Det moderne samboerskapet kan sees på som et uttrykk for en ekstrem individualisering.

Et langvarig samboerskap, der det er felles barn og juridiske avtaler ofte er lagt til grunn, kan i det ytre fremstå som et ekteskap. Hvis det dreier seg om mennesker som ønsker å leve etter Guds vilje, blir spørsmålet: Hvorfor ikke like gjerne gifte seg hvis de to er villige til å love troskap livet ut? Inngåelse av ekteskap trenger ikke å bety store kostnader eller mye papirarbeid. Ofte vil det bli tydelig at mange, når det kommer til stykket, ser på sitt samboerskap som noe annet enn et ekteskap. Noen ønsker «å teste» kjærligheten eller se om forholdet fungerer. Andre synes det virker for dramatisk å love troskap livet ut. En særlig sjelesørgerisk utfordring oppstår når bare én av de to samboerne ønsker å gifte seg.

På reformasjonstiden kom spørsmålet om ekteskapet som juridisk, etisk og kristelig institusjon opp til ny debatt. Den katolske kirke hadde lagt avgjørende vekt på spørsmålet om ektefellenes samtykke. Ut fra dette hevdet noen at såkalt hemmelig forlovelse åpnet for seksuelt samliv, også før vielsen. Luthers svar har relevans også for vår tids debatt om samboerskap: Ekteskapet er en offentlig stand. Det er den i følge både menneskelig og guddommelig rett. Samliv på grunnlag av hemmelige forlovelser er derfor i strid med både guddommelig rett, verdslig rett og fornuften, sier han. Å bli sammenføyd i strid med Guds bud, er synd og urett.

Saken er at både reformasjonstidens hemmelige forlovelser og vår tids samboerskap legger all vekt bare på ett ledd, nemlig viljen til samliv mellom de to. Men denne viljen kan ikke stå alene. Først når den erklæres offentlig, i vitners nærvær, kan det kalles ekteskap. Vi har sett også fra GT at bryllupet alltid markeres klart overfor omgivelsene. Denne markeringen er ikke bare en fest for de to, men like mye en tydelig, offentlig stadfestelse av ektefellenes vilje til livslang troskap. For samliv er mye mer enn bare en privatsak.

### 2.2.3 Ulike former for samliv

Vi har å gjøre med minst fire ulike måter par kan velge å ordne sitt samliv:

1. Ekteskap ved kirkelig vigsel, med løfte om livslang troskap
2. Ekteskap ved borgerlig vigsel, uten løfte om livslang troskap
3. Samboerskap med samlivskontrakt
4. Samboerskap uten samlivskontrakt

Ut fra Skriften må vi si nei til alle former for samboerskap. Vår sterke anbefaling er at kristne par velger alternativ 1. Vi vil holde frem det positive ved å få samlivet velsignet gjennom en kristen vigsel med Guds ord og bønn. Løftet om livslangt troskap, avgitt i full offentlighet, hører også med ved inngåelsen av et ekteskap.

I møte med den nye ekteskapsforståelsen i norsk lovverk, som definerer ekteskapet som en kjønnsnøytral institusjon fra 1. januar 2009, er det viktig å fastholde en kristen tenkning om ekteskapet. Det er ikke underlig at prester og andre med vigselfrett kan oppleve det vanskelig å opptre som statens vigselfmann når norsk lov ikke bygger på en kristen ekteskapsforståelse.

Enkelte har argumentert for at de ulike kirkesamfunnene bør frasi seg den statlige vigselfretten. I forlengelsen ser enkelte muligheten for at kristne ektepar tegner en skriftlig ektepakt (som i juridisk sammenheng vil bli ansett som en samboerkontrakt) for deretter å gjennomføre en ren kirkelig vigsel. En slik løsning kan vi ikke anbefale. Én mann og én kvinne som offentlig har inngått ekteskap i pakt med kristen tenkning, trenger ikke tenke at deres ekteskap blir berørt eller endret av ny ekteskapslov.

Her er situasjonen på mange av våre misjonsfelt også relevant. I enkelte samfunn ligger det slett ikke en kristen ekteskapsforståelse til grunn. Ekteskapslovene varierer og noen steder aksepteres polygami. I slike tilfeller vil fortsatt kristne velge å registrere sitt ekteskap offentlig – i tillegg til å gjennomføre en kirkelig vigsel. På den bakgrunn er det vanskelig å hevde at kristne i Norge bør avstå fra å benytte seg av norske myndigheters ekteskapsinstitusjon, selv om ekteskapsforståelsene er ulike.

Etter innføringen av ny ekteskapslov er en kristen ekteskapsforståelse under press. Desto viktigere er det at kirkelige liturgier på en tydelig måte løfter frem Bibelens budskap om ekteskapet. Den nye ekteskapsloven vil skape betydelige utfordringer for kristne hvis Den norske kirke i fremtiden innretter seg etter den, og innfører et ritual i samsvar med en kjønnsnøytral ekteskapsforståelse. Hovedstyret vil i en slik situasjon komme tilbake med en særskilt veiledning.

Det hender også at noen – også kristne – av personlige grunner ikke ønsker å holde en stor bryllupsfeiring, og at de av den grunn lar seg vie borgerlig i all stillhet. I møte med slike vil vi understreke at også en kirkelig vielse kan gjennomføres med bare prest og forlovere til stede. Det er likevel på alle vis en gyldig og offentlig ekteskapsinngåelse. Uavhengig av hvordan ekteskapet ble inngått, og lovverket som til enhver tid regulerer ekteskapet, minner vi ekteparet om den forpliktelse de har fra Gud til å leve trofast sammen helt til døden skiller, selv om de ikke offentlig fremsa noen slik forpliktelse da de giftet seg.



## 3.0 Skilsmisse

### 3.1 Det gamle testamente

Hele Bibelen ser entydig negativt på oppløsning av ekteskapet, også GT. Mest bastant kommer dette til uttrykk i Malaki 2,16: «For jeg hater skilsmisse, sier Herren, Israels Gud.» I sammenhengen forekommer blant annet uttrykk som «pakt» og «troløs», begreper som har både juridisk og religiøs klang.

Men Moseloven var også en slags grunnlov for et helt folk. Den må ta hensyn til de harde hjerter, slik Jesus uttrykte det i Matteus 19,8. GT tillater skilsmisse i alle fall ved to anledninger: a) en mann kan skille seg fra en utro kone, som prinsipielt er dødsdømt sammen med den utro mannen (3 Mos 20,10) og b) når mannen «har funnet noe ved henne som byr ham imot» (5 Mos 24,1). I sistnevnte tilfelle kan mannen gi henne et skilsmissebrev, noe som gir henne rett til å gifte seg på nytt. Det ser ikke ut til at kvinnen har en tilsvarende rett til å ta ut skilsmisse. En slik forskjell ble praktisert av jødene på Jesu tid.

Det er verdt å merke seg at jødene teksttolkning vedrørende skilsmisse gikk ut på at en mann langt på vei hadde plikt til å skille seg fra en utro kone – noe som hang sammen med at hun prinsipielt var dødsdømt. Han hadde etter flere jødiske lovtolkeres rettstolkning ikke lov til å leve sammen med henne lenger.

### 3.2 Det nye testamente

Vi vet av tallrike skrifter fra Jesu tid at de skriftlærde diskuterte nettopp formuleringen i 5 Mosebok 24,1. Hvor mye skulle til av «noe som byr ham imot» før han hadde rett til å skille seg fra henne? Rabbi Schammai og hans skole var meget strenge, og godtok bare utroskap som skilsmissegrunn. Annerledes var det i Rabbi Hillels skole, som er blitt verdensberømt for sin liberale holdning, uttrykt i setningen «det er grunn nok at hun har svidd grøten».

Denne diskusjonen er tydelig bakgrunnen for fariseernes spørsmål til Jesus i Matteus 19. De vil friste ham, og vil ha ham til å plassere seg på skalaen. Han sjokkerer både dem og disiplene med et meget strengt svar. Også disiplene steiler og trekker den konklusjonen at det ikke er godt å gifte seg på slike vilkår (v. 10).

Hva var det Jesus hadde sagt? Han tok utgangspunkt i skapelsesfortellingen. Han gjentar 1 Mosebok 2,24 med tillegget «de to», og trekker følgene konklusjon: «Derfor, det som Gud har sammenføyd, skal et menneske ikke skille» (v. 6). Disiplene spør hva 5 Mosebok 24 da sier. Jesus svarer med de kjente ord om «de harde hjerter» som bakgrunn for tillatelsen til skilsmisse. «Men fra begynnelsen var det ikke slik,» sier han. Så kommer det ordet som vi finner igjen på flere steder i evangeliene i litt ulik form: «Den som skiller seg fra sin hustru av noen annen grunn enn hor, og gifter seg med en annen, han begår ekteskapsbrudd. Og den som gifter seg med en fraskilt kvinne, han begår ekteskapsbrudd» (Matt 19,9. Se også Matt 5,32, Mark 10,9–12 og Luk 16,18).

Skilsmisse er altså ikke i tråd med Guds opprinnelige vilje for ekteskapet, og derfor i utgangspunktet ikke rett.

Nå tar Jesus imidlertid ett uttrykkelig forbehold: «av noen annen grunn enn hor». Dette leddet omtales som «utuktsklausulen» eller «unntaksklausulen», og er med i Matteus 5,32 og 19,9, men ikke hos Markus eller Lukas. Hos Jesus er det likevel ikke noe skilsmissepåbud ved utroskap. Nettopp blant Guds folk, som har lært tilgivelsen å kjenne, skal ektefeller også kunne tilgi hverandres utroskap, men dette gjøres ikke til noe krav.

Paulus tar opp spørsmålet om skilsmisse i 1 Korinterbrev. Deres kulturelle bakgrunn var nokså annerledes. Her hadde de templer der hundrevis av tempelprostituerte solgte sine tjenester. De appellerte både til begjæret og til religiøse følelser. Derfor bruker apostelen hele 1 Korinterbrev 7 til samlivsspørsmål.

Om ekteskapet slår han som Jesus kategorisk fast at det i utgangspunktet ikke er rett å skille seg (v. 10). Paulus presiserer at dette er ikke noe råd fra ham selv, men et bud fra Herren. Men også han tar ett forbehold: I menigheter med mange blandede ekteskap (en ikke-kristen og en kristen) kan det tenkes situasjoner der den ikke-kristne ektefellen insisterer på å skilles. Er det ikke mulig å bli enige om å fortsette ekteskapet, så får en heller passivt gå med på skilsmisse. «En kristen bror eller søster er ikke trellbundet i slike ting, for Gud kalte oss til fred» (v. 15).

Forøvrig legger han til at ingen må se på slike blandede ekteskap som urene. Er det mulig, skal en kristen nettopp forsøke å bli værende i et blandet ekteskap. Det er jo mulighet for at den ikke-kristne kan bli frelst, v. 12–16.

Ut fra dette ser vi at NT klart sier at en kristen ikke skal skille seg. Likevel nevnes to unntak eksplisitt: Ved utroskap kan den som er sveket skille seg, og hvis en ikke-kristen ektefelle insisterer på skilsmisse, kan en kristen gå med på det.

### **3.3 Skilsmisse som aktuell problemstilling**

Når vi så vender oss til aktuelle, sjelesørgisk vanskelige situasjoner i vår egen tid, er vi fortsatt forpliktet på det Bibelen sier om selve saken – og andre bibelske anliggender som spiller inn.

Det høye antallet skilsmisser utgjør et stort problem i dag, både samfunnsmessig, familiært og personlig. Opp mot halvparten av inngåtte ekteskap oppløses, med de vanskeligheter dette medfører for partene. Den som har sittet i rådgivning eller sjelesorg med ektefellene – eller ikke minst barna – vet noe om hva hver skilsmisse koster av menneskelige belastninger. Her har kristne enkeltpersoner og fellesskap veldige utfordringer i å møte mennesker i vanskelige livssituasjoner med den samme varmen og omsorgen som Mesteren selv viste.

Skilsmisse er ikke ønsket av Gud, men tillates likevel i noen tilfeller. Vi har sett at NT eksplisitt nevner to akseptable grunner: hor og en ikke-kristen ektefelle som ønsker skilsmisse. Hva da med ekteskap som er preget av vold eller mishandling eller der den ene ektefellen har store rusproblemer?

I slike tilfeller kan ektefeller kjenne seg tvunget til å avslutte ekteskapet – ikke minst av hensyn til barna og eget liv. Vi vil understreke at ansvaret for skilsmissen da må plasseres hos den ektefellen som på fundamentalt vis svikter sine forpliktelser overfor ektefelle og barn. Det går an å hevde at samlivsbrudd i disse situasjonene kan parallellføres med de årsakene som allerede er nevnt. Å velge rus foran familien kan forstås som et grunnleggende svik på linje med utroskap (jfr. Matt 5,32). Mishandling av en ektefelle kan være like ødeleggende for et samliv som det at en ikke-kristen støter fra seg vedkommende (jfr. 1 Kor 7,12–15). Til dette er 1 Timoteus' brev 5,8 relevant der Paulus slår fast at «den som ikke har omsorg for sine egne, og særlig for husets folk, han har fornektet troen og er verre enn en vantro.»

Uansett vil vi understreke at det er umulig å beskrive alle de tragiske situasjonene som kan gjøre en skilsmisse til «det minste onde». Til en viss grad må den enkelte svare for sin situasjon i lydighet mot Guds ord, troen og samvittigheten. Her kalles vi også som kristne sjelesørgere til å gå sammen med mennesker i en vanskelig situasjon – for om mulig å kunne være til hjelp ved å bære hverandres byrder.

Nå kan det sies at både kirkehistorien og vår egen tid kan vise hvordan unntakene fra skilsmisseforbudet i NT blir brukt som en brekkstang for å begrunne skilsmisse i en rekke ulike anledninger. Vi holder fast ved at Bibelen er meget restriktiv med å tillate skilsmisse, men det kan oppstå situasjoner som er så spesielle at også kristne ikke ser annen mulighet enn å gå til separasjon og skilsmisse. I visse tilfeller kan det kanskje være en mulighet å gå til et midlertidig samlivsbrudd uten å ta ut separasjon og skilsmisse, for på den måten å holde døren åpen for at underets Gud kan gripe inn. Advarselen i 1 Korinterbrev 7,5 gjelder noe annet; der

handler det om hvordan to kristne ektefeller kan velge å ta en pause i det seksuelle samliv «for å leve i bønn».

I alle tilfeller kalles vi til mer enn råd og meninger overfor ulykkelige mennesker, som ofte vil ha behov for både praktisk hjelp, omsorg og støtte.

## 4.0 Gjengifte

### 4.1 Det gamle testamente

Moseloven tillot gjengifte etter en lovlig skilsmisse (5 Mos 24). Der sies det også at det etter en skilsmisse og et gjengifte ikke er mulig for kvinnen å gifte seg med sin første mann, for hun er blitt uren (v. 4). Det «er avskyelig for Herrens åsyn», og vil «føre synd ... over det landet Herren din Gud gir deg til arv.»

Profetenes skrifter viser til disse lovene når de sammenligner Israels frafall fra pakten med Herren med utroskap i et ekteskap. Etter loven skulle ikke Gud kunne ta dem tilbake igjen. Men Gud innbyr likevel Israel til å fornye pakten (Jer 3 og Hos 2,14–23).

Blant de spesielle krav til prestene i den gamle pakt finner vi også et forbud mot å gifte seg med en fraskilt kvinne (3 Mos 21,7). Vi finner altså at GT retter særskilte krav til prester, også på det ekteskapelige området. En vanlig israelitt hadde adgang til å gifte seg med en fraskilt.

### 4.2 Det nye testamente

NT ser ut til å stenge veien for et nytt ekteskap etter skilsmisse. Hovedgrunnen til dette er at ekteskapet fra Guds side er ment som et livslangt, forpliktende forhold mellom ektefellene, og et nytt ekteskap etter skilsmisse vil stenge veien for forsoning med den første ektefellen. Kristne mennesker skal strekke seg langt for å legge til rette for fortsatt, eventuelt gjenopptatt samliv.

Spørsmålet berøres blant annet i Markus 10,11–12, Lukas 16,18, Romerne 7,1–3 og 1 Korinterbrev 7,10–11, som alle ser ut til å avvise enhver mulighet for gjengifte etter skilsmisse.

Det har vært noe mer diskusjon omkring Jesu ord i Matteus 5,32: «Men jeg sier dere: Hver den som skiller seg fra sin hustru av noen annen grunn enn hor, er årsak til at hun bryter ekteskapet. Og den som gifter seg med en fraskilt kvinne, bryter ekteskapet.» Det er særlig ordene «av noen annen grunn enn hor» som gir anledning for diskusjonen.

Mange fortolkere argumenterer i dag for at det er en konflikt mellom hva Jesus virkelig sa og hvordan urmenigheten fremstilte hans synspunkter. Disse tenker at Jesus kategorisk avviste alle former for gjengifte. Klausulen forstås da som et senere tillegg til Jesu opprinnelige ord. Vi kan ikke gå god for en slik tilnærming til bibeltekstene. Dette handler ikke om hva som opprinnelig sto i evangeliene, men om at Bibelens forfattere bevisst valgte å endre Jesu veiledning. På den bakgrunn vil vi ta også disse ordene («unntaksklausulen») på alvor, og forsøke å forstå dem slik de var ment da Jesus uttalte dem.

Matteusevangeliet er talt inn i en jøde-kristen sammenheng. Ordene fra Jesus falt i en samtale med fariseere som spurte: «Er det tillatt for en mann å skille seg fra sin hustru *av hvilken som helst grunn*» (vår uthevning). Antakelig ville de ha ham til å dømme mellom den relativt strenge Schammai-skolen og den noe mer åpne Hillel-skolen, og dessuten få avklart om Jesus var strengere enn Moseloven, slik at de kunne få noe å anklage ham for. Jesus svarer ikke ved å støtte den ene eller andre retningen, men griper tilbake til Guds opprinnelige mening med ekteskapet, slik det tidligere har blitt påpekt.

De som mener Jesus åpner for gjengifte for den såkalt uskyldige (eller den part som er sveket), må tenke at han sier omtrent det samme som Schammai-skolen – altså tillater han gjengifte kun etter hor fra ektefellens side. Det gjør imidlertid disiplenes reaksjon videre i kapittel 19 litt uforståelig. De reagerer voldsomt på denne ekteskapsveiledningen, og underforstått synes de at Jesus er meget streng i dette spørsmålet.

Språklig kan ordene «av noen annen grunn enn hor» knyttes både til første ledd og til begge ledd. Tenker vi at Jesu ord bare gjelder skilsmissem, sier teksten et absolutt nei til nytt ekteskap. Hvis vi knytter unntaket til både skilsmissem og det nye ekteskapet, blir den logiske meningen at den som skiller seg på grunn av hor, og gifter seg igjen, ikke driver hor. Selv om siste løsning er språklig mulig, vil vi avvise den siden i lys av at alle andre tekster konsekvent avviser gjengifte.

Dette støttes dessuten av det faktum at skilsmisse ved utroskap var påbudt etter jødisk tankegang. Det er derfor mulig at Jesus ved unntaksklausulen vil presisere at den som er tvunget til skilsmisse etter utroskap ikke skal anklages for ekteskapsbrudd og synd. Det kan i så fall forklare hvorfor unntaksklausulen bare finnes i Matteus – et skrift som primært henvender seg til jødekristne lesere.

Noe diskusjon har det også vært omkring hva Paulus sier om saken i 1 Korinterbrev 7. Det er liten uenighet om at første del av vers 15 angir en legitim grunn til skilsmisse, slik vi tidligere har vist: Når en ikke-kristen ektefelle insisterer på å skilles, så er den kristne ektefellen fri til å gå med på det. En kristen er «ikke trellbundet i slike ting, for Gud kalte oss til fred», sier apostelen. Noen vil forstå uttrykket «ikke trellbundet» i retning av at man da er fri både til å skille seg, og til å gifte seg igjen – man er ikke bundet lenger. Vi vil fastholde at en slik forståelse kolliderer med apostelens klare budskap i vers 10–11, som han har fra Herren, og hvor det står at en kvinne ikke skal skille seg, og dersom hun er skilt, skal hun enten forbli ugift eller forlike seg med sin mann.

I samme kapittel leser vi i vers 27–28: «Er du bundet til en kvinne, så søk ikke å bli fri. Er du ikke bundet til en kvinne, da søk ikke en kvinne. Men om du likevel gifter deg, så synder du ikke». Diskusjonen om disse versene dreier seg om uttrykket «ikke bundet til». Ordene kan referere seg til en enslig, en som ennå ikke er gift, eller bundet til en kvinne, og Paulus oppfordrer i så fall til å vurdere å leve enslig. Men ordene «ikke bundet til» kan mer bokstavelig oversettes «blitt løst fra». På den bakgrunn er det blitt hevdet at den som er blitt løst – altså skilt – av en legitim grunn ikke synder ved å inngå nytt ekteskap. Dette virker imidlertid som en kunstig fortolkning i lys av de tekstene som så konsekvent avviser gjengifte – blant dem vers 10 og 11 i samme kapittel.

Også de som finner det mulig å åpne for gjengifte når skilsmissem er legitim, må fastholde at NT er meget restriktiv med å tillate skilsmisse og gjengifte. Den fremste årsaken til dette er – som tidligere anført – muligheten for tilgivelse og forsoning mellom ektefellene. Kristne skal kunne be om kraft til å tilgi også ekteskapsbrudd, slik at man kan forsone seg med ektefellen igjen.

På bakgrunn av tekstene kan vi ikke tilrå gjengifte. En slik handling stenger muligheten for forsoning og fortsatt samliv med den første ektefellen. Å fortsette å leve ugift etter en skilsmisse er det NT anbefaler. Dette er en naturlig konsekvens av at ekteskapet er livslangt. De to ektefellene er blitt sammenføyd av Gud selv.

Den saken vi her har diskutert er svært komplisert, samtidig som svarene har store konsekvenser for menneskers liv. I det hele tatt er vi her inne på spørsmål som i hvert enkelt tilfelle er vanskelige og personlig belastende. Det er derfor viktig at den enkelte – gjerne i samtaler med en sjelesørger – svarer for seg selv i lydighet mot Guds ord, troen og sin samvittighets overbevisning.

### 4.3 Synet på gjengifte gjennom kirkens historie

**Oldkirken.** Tendensen i oldkirken er helt klar: Helt fra Hermas Hyrden til Augustin finner vi avvisning av skilsmisse og gjengifte. Enkelte kirkefedre var så strikte at de er mest opptatt av spørsmålet om en enke eller enkemann har rett til å gifte seg igjen. Klemens av Alexandria godtar skilsmisse etter utukt, men gjengifte er akseptabelt kun etter at den fraskilte er død. Origenes tenker på liknende måte.

Noen få unntak finnes. Ambrosiaster (år 370) mente at mannen (ikke kvinnen) etter en lovlig skilsmisse på grunn av utukt, hadde rett til nytt ekteskap. Augustin, som er den av kirkefedrene som mest utførlig har drøftet temaet, kunne til nød godta skilsmisse etter utukt, eller hvis en vantro ektefelle krevde det. Men han kunne ikke under noen omstendigheter godta gjengifte etter skilsmisse. Hos ham har også den senere katolske lære om ekteskapet som et sakrament slått klart igjennom. Det begrunnes særlig ut fra Efeserbrevet 5,32; det latinske ordet for «mysteriet» er her «sakrament».

Gjennom Middelalderen ser vi to motstridende tendenser. På den ene siden ble ekteskap og seksualitet betraktet negativt. Det førte til krav om sølibat til prestene og at klostervesenet vokste frem. På den annen side ble ekteskapet sett på som et sakrament og som noe uopløselig. Gjengifte var prinsipielt uakseptabelt. En annen sak er at kirken mot god betaling kunne erklære et ekteskap for ugyldig. På den denne uheldige måten åpnet en veien for et nytt ekteskap.

**Reformasjonen.** Luthers syn på gjengifte må vi forstå på bakgrunn av situasjonen i middelalderen. Han mente livet hadde vist at det for de alle fleste var umulig å leve seksuelt avholdende. Da var det bedre med et lovregulert ekteskap nummer to enn de mange løse forbindelsene som katolisismens ekteskapsforbud for prester, munk og nonner hadde ført til. Han mente at det var feil å se på ekteskapet som et sakrament. Han forsto unntaksklausulen slik at den også omfattet retten til et nytt ekteskap for den part som er sveket eller er uskyldig. Luther hadde en nokså romslig forståelse av «uskyldig» i denne sammenheng.

Luther går i konkrete situasjoner langt i retning av å godta både skilsmisse og gjengifte. En finner hos ham åpninger for dette langt ut over de to mulige tilfellene NT nevner for skilsmisse. En viss kasuistisk tendens kan spores hos Luther. Det vil si at han satte opp lange lister over mulige skilsmisseårsaker som kan godtas med tanke på nytt ekteskap.

De fleste reformatorene fulgte i hovedsak Luther. Gjennom Melanchthons skrift «Traktaten om pavens makt og overhøyhet» (punkt 78) er et ledd om godkjenning av gjengifte også kommet med i Konkordieboken, et skrift som ikke er med blant Den norske kirkes bekjennelsesskrifter.

**Den nyere tid.** Ortodoksien fulgte i Luthers fotspor i synet på skilsmisse og gjengifte. Men fra pietismens tid av kom det inn et mer restriktivt syn.

I vårt århundre er begrepet «uskyldig part» blitt adskillig mer problematisert. Psykologisk innsikt har vist at det ofte er skyld hos begge parter når det kommer til et samlivsbrudd, selv om det kan gi mening å snakke om en uskyldig eller sveket part i forbindelse med konkret utroskap.

Dagens bibelforskere er uenige om en skal forstå unntaksklausulen som en godkjenning også for nytt ekteskap. Mange bibelkritiske eksegeter argumenterer for at «unntaksklausulen» er et senere tillegg, uten at det betyr at disse mener kirken bør avvise gjengifte konsekvent.

Blant kristne ledere i dag finnes det også dem som hevder at det rent eksegetisk ikke er rom for gjengifte i NT, men at kirken i dag like fullt må åpne for det. Begrunnelsen er gjerne at dagens situasjon er annerledes enn situasjonen på Jesu tid og at vi står i en annen

kulturell sammenheng. Noen sier at gjengifte kan være i Jesu ånd, selv om de kolliderer med Bibelens bokstav.

Men også et tradisjonelt syn på muligheten for gjengifte, der det åpnes for nytt ekteskap for den som er blitt sveket eller forlatt, har i dag sine talsmenn.

#### **4.4 Aktuelle utfordringer knyttet til gjengifte**

Bibelen forplikter oss, ikke bare i teorien, men også i praktisk sjelesorg.

Det finnes imidlertid situasjoner der ett bibelsk bud kan se ut til å kolliderer med et annet. Sett at en mann var gift med en kvinne en kort tid og så ble skilt. De fikk ingen barn sammen. Så flytter han sammen med en annen kvinne. De får barn sammen, og ser ut til å fungere godt som familie, men gift er de ikke. Så blir kanskje hele familien frelst. Hva bør de da gjøre?

Det kan hevdes at de to bør de flytte fra hverandre, og mannen bør undersøke muligheten av å forlike seg med sin fraskilte kone. På den annen side ville dette sett fra barnas synspunkt være å ta fra dem hjemmet, og skille dem fra enten far eller mor. Dette ville åpenbart være uheldig, for ikke å si skadelig. Men som samboere kan de ikke fortsette, de må da enten gifte seg eller flytte fra hverandre. Vi ser da ut til å tvinges til å velge mellom et gjengifte eller en «familie»-splittelse.

Slike etiske konflikter kaller på grundige sjelesørgeriske samtaler, og må løses for Guds ansikt og over en åpen Bibel. I det skisserte tilfelle vil vi tenke at hensynet til barnas situasjon (jfr 1 Tim 5,8) må gå foran en prinsipiell avvisning av gjengifte. I andre tilfeller kan det være mer vanskelig å finne en god løsning.

I tillegg til eksempelet over, er det en rekke andre problemstillinger som bør drøftes. Vi vil forsøke å ta opp noen slike:

##### **4.4.1. Ekteskap etter tidligere samboerforhold**

Som tidligere påpekt er et ekteskap noe annet enn samboerskap. Det får også betydning for hvordan vi betrakter et oppløst samboerskap. Vi står i slike tilfeller ikke overfor en skilsmisse, selv om vi ikke vil avvise at de involverte kan oppleve samlivsbruddet slik.

Siden et oppløst samboerskap ikke kan sees på som en skilsmisse, kan ikke kristen etikk avvise muligheten for at tidligere samboere kan inngå ekteskap. Det dreier seg ikke om gjengifte. Vi innser imidlertid at en slik veiledning kan oppleves urettferdig. Vi kan komme i den situasjonen at vi aksepterer at en kvinne – som gjennom flere år har vært samboer og har barn fra dette forholdet – gifter seg, mens en annen kvinne, som kanskje bare var gift i noen måneder blir frarådet å gifte seg på nytt. Særlig utfordrende vil dette være hvis den skilte kvinnen ikke bekjente troen da ekteskapet gikk i stykker.

Dermed er det ikke sagt at kristne i alle situasjoner bør tilrå at tidligere samboere gifter seg. Særlig viktig er hensynet til involverte barn. Disse kan bli den tapende part når foreldre starter et nytt samliv. I enkelte situasjoner kan det derfor være klokt å avstå fra, eller i det minste vente med, å inngå ekteskap etter et tidligere samboerforhold. Det gjelder ikke minst dersom samboerforholdet var veletablert og langvarig. En begrunnelse kan dessuten være ønsket om å fremheve og styrke ekteskapets særstilling og status.

##### **4.4.2 Nyfrelste med flere samliv bak seg**

Enkelte vil begrunne et ja til gjengifte på følgende vis: Skal en gjøre alvor av syndenes virkelige forlatelse, må en fullt og helt sette en strek over fortiden, – også eventuelt tidligere skilsmisser – og la «synderen» leve videre som en «fri» mann eller kvinne. Hvis Gud har tilgitt og glemt synden, da skal ikke vi huske den, og holde den mot en som kommer for å gifte deg igjen. «Derfor, om noen er i Kristus, da er han en ny skapning, det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt» (2 Kor 5,17).

Til dette vil vi svare: Det er sant at synden er tilgitt og glemt når mennesker søker Gud i anger og tro. Men som skaperordning har ekteskapet først og fremst en mellommenneskelig side. Og sporene etter et tidligere ekteskap er der også hos en nyomvendt. Dem kan en ikke løpe fra. En har heller ingen samfunnsmessig rett til det, like lite som en kan løpe fra økonomisk gjeld en måtte ha. Overfor Gud kan vi si at alle frelste står som om vi er «uten en fortid». Men på skaperplanet – overfor hverandre – bærer vi alltid fortiden og sporene med oss. Og disse må vi forholde oss til.

Med hensyn til muligheten for et nytt ekteskap ser vi derfor ingen prinsipiell forskjell mellom om skilsmissemann fant sted før eller etter omvendelsen. Samtidig utfordrer slike situasjoner oss til å møte nyfrelste på en varm og inkluderende måte.

#### **4.4.3 Tvangsekteskap**

«Å tvinge noen til å inngå ekteskap er forbudt ved norsk lov og krenker grunnleggende menneskerettigheter» (Innledning til konvensjoner og lover om tvangsekteskap). Tvangsekteskap har tradisjonelt ikke vært ansett som et stort problem i norsk kultur. Men vi møter det i vårt internasjonale arbeid og ikke minst blant innvandrere i vårt eget land.

Et grunnleggende anliggende i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter av 1948 er at ekteskap skal inngås frivillig. Artikkel 16 (nr. 2) fastslår at «Ekteskap må bare inngås etter fritt og fullt samtykke av de vordende ektefelle». Denne lovgivningen er klar og slår fast at ethvert ekteskap som er inngått under tvang, er etter loven ugyldig! Bestemmelsen omfatter både psykisk og fysisk tvang.

Hvorvidt et ekteskap er gyldig eller ugyldig blir dermed en sak for domstolen. Når vi i vårt arbeid kommer i kontakt med mennesker som mener seg utsatt for tvangsekteskap, vil det være riktig å vise til denne lovgivningen. Det finnes også ulike instanser som kan bistå personer som mener de har vært utsatt for tvangsekteskap, bl.a. «Kompetanseteamet mot tvangsekteskap».

Selv om loven er klar og tydelig på dette området, kan vi likevel oppleve at det er krevende å håndtere konkrete tilfeller. Som sjelesørgere og veiledere har vi ikke mulighet til å fastslå om mennesker har brutt ut av et tvangsekteskap. Her må vi henviser til politi og påtalemyndighet. Det vi kan bidra med er å være en samtalepartner og støttespiller for mennesker som eventuelt er kommet i en slik situasjon.

Hvordan stiller vi oss så til dem som har fått oppløst sitt «tvangsekteskap» ved at ekteskapet er kjent ugyldig? Etter vår vurdering er et ugyldig ekteskap ikke å forstå som et bibelsk ekteskap. Den som har blitt løst fra et slikt samliv, er dermed fri til å inngå ekteskap. Hvorvidt vi i sjelesørgerisk veiledning vil tilrå et nytt ekteskap vil derimot måtte vurderes ut ifra en bredere basis.

#### **4.5 I møte med mennesker som er gift på nytt**

Det finnes ulike syn blant kristne på gjengifte. Også innad i NLM har det vært en del nyanser. Noen har argumentert for et «gammel-luthersk» syn og akseptert nytt ekteskap for den part som er sveket i forbindelse med utroskap. Selv om en organisasjon må kunne forvente lojalitet blant ansatte og tillitsvalgte, er det samtidig viktig å respektere ulike syn – og håndtere det på en forsvarlig måte.

I økende grad vil vi i det kristne arbeid komme i kontakt med mennesker som er gift på nytt. Noen spør om et restriktivt syn på gjengifte innebærer å hevde at disse lever i synd. Enkelte har hevdet at vedkommende må skille seg igjen for å bli frelst. Vi kan ikke se at en slik forståelse har støtte i Bibelen. Det er stor forskjell mellom å fastholde at Bibelen sier nei til gjengifte og å slutte seg frem til at skilsmisse er nødvendig for de som likevel velger å gifte seg på nytt.

Vi vil i denne sammenheng vektlegge at Moseloven tillot gjengifte. Bestemmelsen i 5. Mosebok 24,1–4 om at en skilt kvinne hadde rett til skilsmissebrev, ga henne muligheten til å inngå nytt ekteskap, men forbød henne senere å gå tilbake til sin første ektefelle (jfr Jer 3,1). Det er derfor grunn til å tro at både Jesus og de første kristne møtte mennesker som var gift for annen gang – i pakt med gjeldende retningslinjer. Ut i fra evangeliens tekster er det lite trolig at Jesus mente at disse levde i et ugyldig ekteskap, og dermed i hor. Ingen bibelske tekster oppfordrer mennesker som var gift for annen gang til skilsmisse.

Fra tid til annen vil vi møte mennesker som er gift på nytt – eller har giftet seg med en fraskilt – og som har kommet frem til at de har handlet galt. Vi vil da oppfordre vedkommende til å bekjenne sin synd, angre og be Gud og mennesker om tilgivelse. Noen vil i neste omgang spørre om de bør fortsette i dette ekteskapet eller skille seg. Vi tror ikke det er etter Guds vilje å tilrå skilsmisse. For det nye ekteskapet er gyldig etter norsk lov – og for den saks skyld etter Moseloven. En skal ikke prøve å rette opp en synd ved å gjøre en ny synd. Her er en i en etisk konflikt der en uansett kommer i klemme mellom ulike idealer. En blir igjen nødt til å velge mellom ulike onder.

Enkelte kristne har, av ulike grunner, kommet frem til at Bibelen tillater dem å gifte seg på nytt. Begrunnelsene kan være ulike. Hensynet til eventuelle barn og deres behov for å vokse opp i en hel familie kan spille inn. Det finnes eksempler på at mennesker har rådført seg med kristne ledere og fått råd om å gifte seg igjen, ofte ut fra en annen forståelse av bibelversene enn den vi her forfekter.

I møte med ulike syn på spørsmålet om gjengifte, ønsker vi ikke å likestille ulike skrifttolkninger. På den annen side vil vi vise respekt og forståelse for dem som argumenterer for at Bibelen åpner for gjengifte for den part som er sveket. Når vi innser at det her finnes ulike skrifttolkninger ut i fra et konservativt bibelsyn, må vi også vise vilje til å gi disse rom i vår organisasjon. Det gjelder både dem som står for et slikt syn og dem som har valgt å gifte seg på nytt. I kapittel 6 blir dette nøyere drøftet. Det skal samtidig påpekes at det finnes argumentasjon til støtte for gjengifte som er grunnleggende bibelkritisk, og som vi vil avvise bestemt.

En ekstra utfordring i møte med mennesker som har valgt å gifte seg på nytt, er den psykologiske. Kanskje vil noen i ettertid se andres feil klarere enn sine egne, og komme til den konklusjon at en selv er den «uskyldige part». Det kan også være mulig å få sjelesørgere med seg på resonnementet, så lenge en selv alene får legge saken frem. Her tilskynder vi sjelesørgere og forkynnere å være varsomme med å gi noen den attest at de var «uskyldig» skilt, og ikke tilrå noen å inngå nytt ekteskap. Samtidig er vi klar over at det finnes eksempler der det er relativt klart hvem av partene som må bære hovedansvaret for at ekteskapet gikk i stykker. Det gjelder ikke minst når utroskap er inne i bildet. Da vil det ofte være tydelig at det finnes en part som ble sveket og en part som svek. Det er derfor viktig at en sjelesørger ikke er for rask til å påpeke at det alltid finnes to sider av en sak.

#### **4.6 Et fellesskapsperspektiv på gjengifte**

«Det er ikke godt for mennesket å leve alene», heter det i forbindelse med innstiftelsen av ekteskapet i Edens hage (1 Mos 2,18). Slik sett forstår vi at skilte mennesker kan ønske å gifte seg på nytt. Likevel møtes vi altså av en rekke bibeltekster som avviser gjengifte. Disse forplikter oss og må være avgjørende. Det er dessuten viktig ikke å ha som forutsetning at livet bare er meningsfullt for de som lever i et ekteskap. Det kan være på sin plass å peke på at Bibelen også har en del tekster som løfter frem velsignelsen ved å leve et liv alene (1 Kor 7).

Antallet samlivsbrudd (med påfølgende nytt samliv) har økt de senere tiår i Norge. Det skaper mye smerte i manges liv. Ofte er et nytt ekteskap ingen god løsning. Flere amerikanske undersøkelser, blant annet referert av forskningsprosjektet «The National Marriage Project» ved universitetet i Virginia, viser at skilsmisseandelen er betydelig høyere blant dem som er



gift for annen gang enn dem som er gift første gang (tilsvarende undersøkelser er så langt ikke publisert i Norge). Forskerne hevder at det er en myte at mennesker lærer av sine feil fra første ekteskap og blir lykkeligere ved neste korsvei.

Foruten individuelle konsekvenser av de mange brutte relasjoner, er de kollektive konsekvensene av vår tids mange skilsmisser overveiende negative – i form av sykemeldinger, økte offentlige utgifter og, ikke minst, problemer for involverte barn. Spørsmålet om gjengifte bør således ikke reduseres til et spørsmål om hvorvidt den skilte vil oppleve økt livskvalitet ved et nytt ekteskap. Det er også nødvendig å reflektere over situasjonen for eventuelle barn og over samfunnsutviklingen generelt. Vi bør kort sagt ha et kollektivt perspektiv. Gjengifte handler ikke bare om hva den enkelte som har gjennomgått en skilsmisse mener er best for ham eller henne, det dreier seg om hvilket samfunn vi vil ha.

Kanskje vil en konsekvent avvisning av gjengifte innebære at mennesker ser med større alvor på både inngåelsen av ekteskapet og selve samlivet. Det hadde vært en stor gevinst for samfunnet. Mennesker bør ha som grunnholdning til ekteskapet at de bare har en eneste mulighet, og at skilsmisse (og nytt ekteskap) ikke er en reell mulighet. I vår tid bør kirken mer enn noen gang sloss for verdien av trofasthet, også når det koster.

## 5.0 Homofili

### 5.1 Homofili som fenomen

Å bruke korrekt språkbruk når temaet er «homofili» er mer utfordrende enn mange umiddelbart tenker. Benytter vi uttrykkene «homofile» (eventuelt «lesbiske» om kvinner) og «heterofile», kan vi lett skape inntrykk av at alle mennesker kan plasseres i én av to båser, enten er du homofil eller så er du heterofil. Det gir også homobevegelsen et kraftfullt argument: Hvordan kan kristen etikk si til den ene gruppen, de heterofile, at de kan drømme om kjærlighet og ekteskap, mens den andre gruppen, de homofile, er avskåret fra en tilsvarende mulighet?

Det er imidlertid problematisk å ha en språkbruk som tilsier at det bare fins to muligheter. For det første finnes såkalt biseksualitet. Undersøkelser viser at det finnes flere bifile enn homofile. Noen bifile mener det er naturlig og nødvendig for dem å leve ut sin seksualitet med både menn og kvinner. Dernest finnes det betydelige individuelle forskjeller mellom menneskers seksualitet, også blant dem som sees på som heterofile. Hva mennesker betrakter som et «normalt» seksualliv varierer. Noen omtaler for eksempel seg selv som «polyamorøse». Ordet er nytt, men realiteten er gammel. Det dreier seg om personer som ønsker flere ektefeller eller partnere, og som mener at monogamiet er usunt og unaturlig. Det finnes også de som argumenterer for at kirken bør akseptere polyamori.

Innenfor den moderne kjønnsforskningen har mange langt på vei forkastet tanken om at menneskers seksualitet er uforanderlig og biologisk forankret. Fremstående forskere kaller seg for «konstruktivister» – i motsetning til «essensialister» – og mener at menneskers kjønnsidentitet og seksuelle identitet i større grad er en kulturell konstruksjon enn en biologisk funksjon. Et slikt perspektiv innebærer også at mennesket ikke er «dømt» til å leve sitt liv etter den legningen de er «påtvunget», men i større grad kan velge sin seksuelle identitet og livsstil. Dessverre har ikke en konstruktivistisk tankegang ført til mer mildhet overfor kristne som hevder at menneskers seksuelle identitet kan endres.

I den aktuelle homodebatten er det sjelden at homobevegelsen argumenterer konstruktivistisk. Tvert imot møter vi fortsatt påstander om at en homofil orientering er så grunnleggende i et menneske at det er et fundamentalt angrep på menneskeverdet om vedkommende ikke kan leve ut sin identitet, sin orientering og sine følelser.

Ut fra kristen tankegang har vi mange innvendinger mot mye av tankegodset som konstruktivismen fremfører. Vi tror på en Gud som har skapt kjønnsforskjellene. Mennesket står ikke fritt til å konstruere verken sitt kjønn eller sin seksualitet. Samtidig vet vi at syndens konsekvenser rammer oss alle. Ethvert menneske har derfor, i en forstand, en «avvikende» seksualitet. Ingen av oss kan ha som utgangspunkt at vår seksualitet er upåvirket av syndefallet – og at alle våre seksuelle følelser er uten syndige innslag.

Det er på ingen måte noe nytt at mennesker av samme kjønn tiltrekkes seksuelt av hverandre. Fenomenet er nevnt i skrifter fra oldtiden og både i GT og NT. Enkelte beskrev homofile forhold som den ypperste vennskspsform. En kjenner av den gamle greske kultur har formulert det slik: «De tok hustruer for å få lovlige barn, elskerinner for å få glede og adspredelse, og så gikk de på stadion for å forelske seg i de unge guttene som driver idrett.» I denne sammenheng påpeker vi at idrettsutøverne opptrådte nakne i det gamle Hellas.

Selv om homofili ser ut til å være kjent i ulike kulturer, har holdningen til homofilt samliv variert. I enkelte kulturer har fordømmelsen vært stor. Fra mange hold hevdes det i dag at såkalt «ekte homofili» tidligere var et ukjent fenomen. Det vanlige var at heterofile menn gjennomførte homofile handlinger. Vi skal komme tilbake til dette spørsmålet nedenfor.

Lesbisk seksualitet er atskillig mindre beskrevet enn homoseksualitet. Årsaken synes å være at kvinners seksualitet generelt har vært et mer privat og til tider et fortrenget fenomen. Selve ordet «lesbisk» kommer av Lesbos, en øy i Middelhavet, der diktersken Sapfo hadde intim omgang med de unge pikene. Det er også vel kjent fra haremene i Midt-Østen, og fra enkelte klostre i Middelalderen.

Det er betydelig usikkerhet om hvor stor andel av befolkningen som er homofile. For noen tiår siden ble det påstått at omkring ti prosent var homofile. En viktig forutsetning var at en stor andel mennesker var skjulte homofile og først ville stå frem som homofile når en slik identitet og samlivsform ble mer akseptert. De siste årene har flere undersøkelser vist at andelen homofile antagelig bare er i overkant av en prosent av befolkningen (se en grundig gjennomgang av ulike undersøkelser på [www.homofili.com](http://www.homofili.com)). I tillegg kommer de som definerer seg som bifile. Det er også en del personer som er usikre på sin seksuelle orientering eller som ser på seg selv som heterofile, men som har hatt homoseksuelle erfaringer.

Årsaken til at enkelte utvikler en homofil orientering har også vært gjenstand for mye diskusjon. De klassiske forklaringene har vært at homofile gutter ofte hadde dominerende mødre, eller at guttene i puberteten ble gjenstand for intim kontakt fra eldre menn. I dag vil mange forkaste slike forklaringer. I debatten om partnerskapslov og kjønnsnøytral ekteskapslov, har mange argumentert for at en homofil orientering er medfødt. Innimellom dukker det opp forskningsrapporter som hevder at det finnes «genetiske» årsaker til homofili. Så langt er det imidlertid ingen enighet om hva som er årsaken til en homofil orientering. Mest vanlig er det nok å hevde at årsaksforholdene er kompliserte – og at både arv og miljø spiller inn.

## **5.2 Det gamle testamente**

Kristne har til alle tider hevdet at enkelte tekster i GT ikke er bindende for dagens kristne. Selv om vi betrakter GT som en del av Guds hellige ord, er det avgjørende at vi nå lever i en ny pakt. Dette går klart frem i mange tekster, ikke minst Hebreerbrevet understreker at Jesus kom med en ny pakt som erstattet den gamle (Heb 8,6–13).

Jesus Kristus oppfylte GTs løfter. Dermed er det også mye i GT som er opphevet og ikke gjelder for kristne. Selv sa Jesus at hans rike ikke var av denne verden (Joh 18,36). Det innebærer for eksempel at GTs regler om straff ved forbrytelser bare gjaldt frem til Jesus kom. Vi ser at Jesus flere ganger korrigerer fariseernes forhold til sabbaten (Matt 12,1–12; Luk 14,1–4). Det går også klart frem av NT at en rekke forordninger i GT bare gjaldt det gamle Israel. I Hebreerbrevet sies dette svært tydelig: «Sammen med bud om mat og drikke

og forskjellige renselsesbad er dette kjødelige forskrifter som er pålagt inntil den tid da alt skulle settes i rette skikk» (Heb 9,10).

Dette får avgjørende betydning for hvordan vi bruker tekster fra GT i etisk argumentasjon. Vi må lese GT i lys av NT. Samtidig fastholder vi at NT i stor grad bygger på GT. Når det gjelder spørsmål om sex, samliv og ekteskap står skapelsesberetningen i en særstilling. Utgangspunktet for Jesu undervisning om ekteskapet (blant annet i Matt 19,1–10) er Guds skapelse av mann og kvinne og innstiftelsen av ekteskapet, slik det fortelles i 1 Mosebok 1 og 2. Siden teksten tydelig viser at det heterofile ekteskapet var Guds plan, er den også relevant for spørsmålet om homofilt samliv.

**3 Mosebok.** GT har også tekster som taler spesifikt om homofilt samliv. To tekster i 3 Mosebok er velkjente:

- «Du skal ikke ligge med en mann slik som en ligger med en kvinne. Det er avskyelig.» (18,22)
- «Når en mann ligger hos en annen mann, som en ligger hos en kvinne, da har de begge gjort en avskyelig gjerning. De skal dø. Deres blod være over dem!» (20,13)

Mange vil mene at disse tekstene ikke gjelder for kristne. Begrunnelsen er at tekstene foreskriver dødsstraff for homofile handlinger. Som påpekt er det mye i GT som er satt ut av kraft i den nye pakt. Det gjelder blant annet straffebestemmelser, som for eksempel dødsstraff for homoseksuelle handlinger eller heteroseksuell utroskap (f.eks. 3 Mos 20,10). Men selv om vi i dag avviser dødsstraff for slik adferd, kan vi ikke se bort fra at handlingene som fordømmes i 3 Mosebok, bør sees på som etisk forkastelige. Da Jesus møtte en kvinne som var grepet i hor, avviste han at hun skulle steines, men han fastholdt at hun hadde handlet galt og sa: «Gå bort, og synd ikke mer!» (Joh 8,11)

Mot homofilitekstene i 3 Mosebok blir det også ofte påpekt at disse står i en «hellighetslov» som også inkluderer forbud mot at prester klipper håret, at vingårdsmenn plukker opp nedfallsfrukt, og at menstruerende kvinner har samleie. Hvorfor fastholde forbudet mot homofilt samliv når vi ikke følger disse andre forordningene?

En rekke bud i den såkalte hellighetsloven i 3 Mosebok 17–26, må anses som kultiske bud for en bestemt tid og en bestemt sammenheng. Derfor blir de ikke videreført i NT. Jesu død og oppstandelse opphever nemlig den gammeltestamentlige kultus med dens ofringer og renhetsforskrifter. Dermed er det ikke sagt at tekstene om homoseksualitet faller i denne kategorien. Tekstene som forbyr sex under menstruasjon, for eksempel, er tvert imot ganske annerledes enn tekstene som forbyr likekjønnet sex, sex med dyr og utroskap. Avvisningen av homoseksuelle handlinger kan vanskelig forstås som renhetsforskrifter i forbindelse med gudsdyrkelse.

**Sodoma.** I tillegg til de nevnte versene i 3 Mosebok har det vært vanlig å mene at fortellingen om Sodoma og Gomorra handler om homoseksuelle handlinger. Det ligger bak begrepet sodomi, som tidligere var et synonym for sex mellom homofile. I 1 Mosebok 19 fortelles det om to engler som er på besøk hos Lot i Sodoma. Da kommer flere av byens menn til Lots hus og krever: «Hvor er de mennene som kom til deg i natt? Før dem ut til oss så vi kan ha omgang med dem.» Lot nekter å utlevere gjestene, men tilbyr mennene sine egne døtre som erstatning. Lots forslag kan virke temmelig provoserende for oss i dag. Var det virkelig «verre» at menn ble utsatt for et homoseksuelt overgrep enn at kvinner ble voldtatt? La oss påpeke tre viktige forhold:

- Uansett hvor provoserende teksten oppfattes, forteller den i klartekst at homoseksuelle handlinger ble betraktet som forkastelige. Det må vi ta på alvor.
- Lots reaksjon kan bunne i at ingenting var mer forkastelig enn ikke å beskytte sine gjester i det gamle Israel.

- Det er mulig Lot kan ha tenkt at mennene bare ville forgripe seg på menn, og at døtrene hans dermed ikke var noe reelt alternativ for overgriperne.

**David og Jonatan.** I argumentasjonen for homofilt samliv brukes av og til historien om David og Jonatan: «Jonatan gjorde en pakt med David, fordi han hadde ham kjær som sitt eget liv,» står det i 1 Samuelsbok 18,3. Men det er ikke noe som tilsier at forholdet mellom David og Jonatan var seksuelt. Begge to var gift. David hadde mange barn, og fortellingen om Batseba viser at han hadde et sterkt heterofilt begjær. Det betyr ikke at vi bastant vil avvise at David og Jonatan hadde et tettere vennskap enn mange menn opplever. Påstanden om at forholdet mellom David og Jonatan var seksuelt kan ha som tragisk konsekvens at gode og sterke vennskap mellom menn blir seksualisert og slik mistenkeliggjort.

### 5.3 Det nye testamente om homofilt samliv

Ofte hevdes det at Jesus var taus om homofili og homofilt samliv. Det er imidlertid en upresis påstand siden Jesus uttaler seg klart om rammene for seksuallivet. Som vi har sett, sier han for eksempel i Matteus 19,1–12 klart i fra om at seksuallivets plass er ekteskapet mellom mann og kvinne. På den bakgrunn er det svært ulogisk å hevde at Jesus kan ha vært positiv til homofilt samliv. Jesus var en del av en jødisk kultur som var vel kjent med de sterke GT-forbudene mot homofile handlinger. Hvis han faktisk ønsket å korrigere GT på dette området, ville det vært naturlig at ga uttrykk for det, istedenfor å entydig bekrefte GTs undervisning om seksualitet og ekteskap.

Derneft er det mulig at Jesus sier noe spesifikt om homofilt samliv i Matteus 19,12 (NT-05): «For noen er evnukker fordi de er kommet slik fra mors liv, andre fordi mennesker har gjort dem til evnukker, men det er også noen som har gitt avkall på kjønnsliv for himmelrikets skyld. La den som kan, ta dette til seg.» Betegnelsen evnukk blir oversatt med gjelding hos Norsk Bibel. Uansett handler det om mennesker som ikke kan eller vil leve i et ekteskap. Jesus forklarer at det finnes tre grupper evnukker. Spørsmålet er hva han tenker om den siste gruppen, om de som «har gitt avkall på kjønnsliv». Lite tyder på at det handler om mennesker som har valgt å kastrere seg selv, for det er skarpt avvist i GT (5 Mos 23,2; 3 Mos 21,20; 22,24). Derfor er det mest naturlig å tenke, slik teksten også er oversatt, at fokus er mennesker som frivillig velger å gi avkall på seksuelt samliv. Verset viser for øvrig at Jesus forutsetter at enkelte mennesker ikke inngår ekteskap. Slik blir det klart at han bare ser for seg to muligheter: det monogame ekteskapet og livet i enslig stand. Slik har da også kristne tenkt til alle tider.

**Romerbrevet 1.** I brevene fra Paulus finnes det tre tekster som direkte handler om homofili. Den første finner vi i Romerbrevet: «Derfor overga Gud dem til skammelige lidenskaper. Kvinnene deres byttet om det naturlige samliv med et som er mot naturen. På samme vis forlot også mennene den naturlige omgang med kvinnen og brant i sitt begjær etter hverandre. Menn drev skammelig utukt med menn, og fikk på sin egen kropp den straffen som var uunngåelig på grunn av deres forvillelse» (Rom 1,26–27).

Det er ingen tvil om at denne teksten taler om homoseksuelle handlinger. Den forteller også at sex mellom to kvinner er like problematisk som sex mellom to menn. Likevel er det en del som protesterer mot at denne teksten kan brukes av dagens kristne til å si nei til homofilt samliv. Paulus kan umulig sikte til «ekte homofili» siden han skriver at «mennene forlot den naturlige omgang med kvinnen», sies det. Tanken er at Paulus bare rammer heterofile som ønsket homofil sex, og at han ikke sier noe om et forpliktende homofilt samliv.

Men denne argumentasjonen holder ikke. Tekstavnippet handler nemlig ikke om endringer som enkeltpersoner opplever. Paulus skriver om skapelsesteologi og om menneskeheten generelt. Det handler om at synden kom inn i verden, fra vers 18, og så

begynte mennesket å dyrke det skapte framfor skaperen (v. 23–25). Deretter vil Paulus vise at synden også får betydning for menneskets seksualitet. Teksten handler altså helt generelt om homoseksuelle handlinger. Perspektivet er ikke individuelt, noe som underbygges av at Paulus bruker bestemt artikkel – såkalt generisk artikkelbruk – om mennene og kvinnene (v. 26–27). Det er menneskearten som er i fokus, ikke enkeltindivider. For Paulus er hovedpoenget at hele menneskeheten har gjort opprør mot Guds skapervilje – og alle står derfor skyldige for Gud. Det er også blitt påvist at Paulus' språkbruk i dette avsnittet ligner på det som står i 1 Mosebok 1,27. Når han skriver om skammelig utukt peker språket mot 3 Moseboks avvisning av homofile handlinger. Paulus fastholder altså det GT lærer om en slik levemåte.

Det blir ofte hevdet at Paulus neppe kjente til den form for gjensidig homofil kjærlighet som vi møter i dag. Det er neppe korrekt. De seneste årene er det – med stor tyngde – blitt påvist at den greske verden på Paulus' tid var vel kjent med gjensidige homofile forhold. Å hevde at Paulus var ukjent med dette, er det derfor ikke grunnlag for. Han hadde en god hellenistisk utdanning og brevene hans til menigheten i Korint forteller om en mann som kjente storbylivets mange fasetter.

Et annet argument for at Romerne 1,26–27 er irrelevant for dagens kristne, er at teksten skildrer hedenskap. Dermed skal den ikke treffe de homofile som er kristne, som er vokst opp med kristen tro og ikke har valgt bort Gud for å leve et umoralsk liv. Men en slik tolkning er en misforståelse av hovedpoenget i Paulus' argumentasjon. Her skildrer han en rekke konsekvenser av syndefallet. Et eksempel er homofile handlinger, men Paulus nevner også mindre kontroversielle synder som griskhet, misunnelse, strid og mordlyst (v. 29). Det er ganske problematisk å hevde at av alt det Paulus skildrer som synd i disse versene, skal vi i dag hevde at et eneste eksempel – altså homofile handlinger – ikke gjelder.

Denne teksten må imidlertid ikke brukes til å sette en strek over et viktig skille: Det er en avgjørende forskjell mellom hva mennesker føler, og hvordan de lever. Paulus avviser riktignok «homofile lidenskaper», og derfor kan vi ikke si at homofile følelser er uproblematiske. Men det gjelder alle følelser som er i strid med Guds vilje. Også heterofile følelser som rettes mot en annen enn ektefellen, blir fordømt i Bibelen. Når det kommer til følelsene våre, er vi alle å regne som seksuelle syndere. Ingen av oss er rene. Samtidig er det avgjørende hvordan vi håndterer følelsene våre. Derfor er det viktig å skille mellom homofilt samliv og homofile følelser.

**1 Korinterbrev og 1 Timoteusbrev.** Også to andre tekster i Paulus' brev handler om homofilt samliv. Begge omtales ofte som «lastekataloger». I 1 Korinterbrev 6,9–10 heter det: «Eller vet dere ikke at de som gjør urett, ikke skal arve Guds rike? Far ikke vill! Verken horkarer eller avgudsdyrkere eller ekteskapsbrytere eller de som lar seg bruke til unaturlig utukt, eller menn som øver utukt med menn, eller tyver eller pengegriske eller drankere eller baktalere eller røvere skal arve Guds rike.»

Den andre teksten er 1 Timoteus' brev 1,9–10: «En må vite dette at loven ikke er gitt for den rettferdige, men for lovløse og ulydige, ugudelige og syndere, vanhellige og urene, fadermordere og modermordere, drapsmenn, horkarer, menn som ligger med menn, menneskerøvere, løgnere, menedere, og hva det ellers kan være som strider mot den sunne lære.»

Mye av debatten om disse to tekstene har handlet om de greske ordene som benyttes for å beskrive homoseksuell atferd. I 1 Korinterbrev 6 brukes «malakos», og i begge tekstene står det «arsenokoitês». Enkelte har gjort et poeng av at «malakos» og «arsenokoitês» er ganske sjeldne ord, noe som bare er delvis riktig. Det er også blitt hevdet at de ikke rammer homofilt samliv generelt, men for eksempel betegner tempelprostituasjon eller sex mellom eldre menn og yngre gutter. Innenfor bibelforskningen er det imidlertid ganske stor enighet om at det er et blindspor å tolke Paulus dit hen at han bare avviste noen former for

homoseksuell adferd. Ordet «arsenokoitês» handler generelt om homoseksuelle handlinger, og det finnes ikke gode argumenter for å hevde at Paulus bare ville ramme spesifikke former for sex mellom menn. Dette blir også styrket av at ordbruken peker tilbake til GT. Det er forbudet mot homoseksuelle handlinger i 3 Mosebok – og Guds plan for seksualiteten slik denne kommer til uttrykk i 1 Mosebok 1,27 – som Paulus vil peke på og videreføre.

Når det gjelder 1 Timoteus' brev 1,9–10 er det et viktig poeng at teksten er å forstå som en slags konkretisering av de ti bud: Først skriver Paulus om forholdet til Gud – det samme som de tre første budene handler om. De som bryter disse budene er «lovløse og ulydige, ugudelige og syndere, vanhellige og urene», fremholder apostelen. Så viser han – med uttrykkene «fademordere og modermordere, drapsmenn» – til det fjerde og femte bud. Avvisningen av «horkarer, menn som ligger med menn» er en konkretisering av det sjette bud. Paulus nevner altså både homofilt samliv og heterofile seksuelle synder, altså hor, i sin gjennomgang. For apostelen betyr det sjette bud med andre ord en avvisning også av homofilt samliv.

Det finnes altså flere bibeltekster, både i GT og NT, som entydig avviser homofilt samliv. Men i tillegg må vi vektlegge hva Bibelen sier generelt om seksualitetens funksjon og plass, og hva Bibelen sier om ekteskapet. En rekke tekster henviser til skapelsesberetningen (Matt 19,2–9; Ef 5,31; 1 Kor 6,15–20). Vi kan ikke drøfte Bibelens syn på homofilt samliv uten å ta utgangspunkt i Guds skapelse av mann og kvinne – og alt det Bibelen ellers sier om kjønns polariteten, altså det at kjønnene utfyller hverandre. Alle de tekstene vi møter i Bibelen om seksualitet, samliv og ekteskap, har til felles at de forutsetter at rammen for det seksuelle samlivet er forholdet mellom én mann og én kvinne.

#### **5.4 En kristen holdning til homofili**

Både kirke og samfunn har vist mye uforstand når det gjelder holdningen til homofile. Frykt og fordommer har ofte ført til fordømmelse og utestengelse, mange ganger fordekt. Som kristne skal vi elske alle mennesker, og gjøre godt mot alle. Også homofile har krav på respekt. Menneskeverdet er ikke på noe vis knyttet til menneskers seksuelle orientering. Også de som opplever seg som homofile, er skapt av Gud og elsket av ham.

Det bør være viktig for kristne ikke å plassere homofile mennesker i en bås. Homofile er ulike, slik heterofile er. Ikke alle heterofile er utro mot partnerne sine, selv om omkring en tredel er det. Ikke alle heterofile omfavner pornografi, selv om pornobransjen også i Norge er en stor geskjeft. På samme måte er det med homofile. Ikke alle er kunstneriske, selv om mange er det. Ikke alle fremstår feminine, selv om noen gjør det. Ikke alle drømmer om å leve ut sin seksualitet, selv om homobevegelsen fremstiller dette som en grunnleggende menneskerett.

Det finnes kristne homofile som ønsker å ta på alvor at Bibelen sier nei til sex mellom to mennesker av samme kjønn. Disse fortjener å bli møtt med støtte. Mange vil nok ikke offentlig fortelle om sin orientering. Det er det gode grunner for å avstå fra. Her berører vi en svært personlig side av livet. Men mange vil nok ha et ønske om å kunne fortelle om sin situasjon i en mer fortrolig sammenheng, om det så er i en bibelgruppe eller overfor en sjelesørger. Disse kan oppleve debatten om homofilt samliv som belastende, ikke minst når det påstås at Bibelen er «imot homofili» eller – enda verre – «imot homofile». Hvis ungdom får inntrykk av at det er slik kristne skal forholde seg til homofili, sier det seg selv at det skal mye til å innrømme for en sjelesørger, predikant eller kamerat at man har homofile følelser.

Vi ønsker å betrakte homofile kristne som likeverdige. Ingen av oss er syndfrie når vi kommer til våre seksuelle følelser. Mange kan oppleve det som en kamp å si nei til utroskap eller pornografi. På denne bakgrunn vil vi også problematisere at homofile følelser alltid kan endres. En ensidig understrekning av at Gud vil fjerne et menneskes homofile følelser kan også oppleves belastende for de som er skuffet over at bønn ikke har endret deres situasjon.

Samtidig vil vi sterkt understreke viktigheten av både bønn og sjelesorg. Det finnes en del homofile som kan fortelle at de har endret sin seksuelle orientering, gjerne gjennom en kombinasjon av terapi og bønn. Vi vil ta slike historier på alvor, og vi beklager at så mange bastant avviser at uønskede homofile følelser kan endres. Uansett livssituasjon vil det være viktig for homofile kristne å ha mennesker å snakke åpent med om sin situasjon – og bli møtt av omsorg, støtte og forbønn. Det gjelder også for dem som i større eller mindre grad vil måtte kjempe med sine homofile følelser gjennom hele livet.

Så vet vi at det også finnes mange homofile som vil forsvare homofilt samliv – og som enten lever i et homofilt forhold eller ønsker det. Vi vil ut i fra Bibelen avvise en slik etikk. I pakt med 1 Korinterbrev 6,9–10 kan vi ikke betrakte vedkommende som en kristen. Her står vi overfor en parallell situasjon til heterofile samboere som ønsker å bekjenne troen: Vi kan ikke annet enn å kalle disse til omvendelse. Samtidig vil vi møte dem med vennlighet og omtanke. Det må tas på ramme alvor blant kristne at en rekke undersøkelser viser at homofile kan oppleve sin livssituasjon som svært krevende.

En rekke forkjempere for homofilt samliv legger vekt på at Gud ikke gjør forskjell på folk. Deres perspektiv er at klassisk kristen etikk har ulike regler for heterofile og homofile. Alle må ha rett til å oppleve kjærlighet og samliv, og derfor blir det urettferdig at homofile ikke skal ha mulighet til å oppleve dyp kjærlighet og gifte seg.

På ett vis er argumentasjonen besnærende. Men den er ikke bibelsk. For Bibelens perspektiv er at seksualiteten er skapt til å fungere i et ekteskap mellom en mann og en kvinne. Det er dette som er Guds plan. Dermed må vi alle forholde oss til én regel og én norm: Utenfor ekteskapet er alt seksuelt samliv å forstå som hor. Den utfordringen møter alle, uavhengig av seksuelle orientering.

## **6.0 Bibelen om formaning og rettledning**

Vi har forsøkt å få frem hva Bibelen sier om spørsmål knyttet til ekteskap og samliv i sin bredde. Dette budskapet må også anvendes. Både Jesus og apostlene gir veiledning om hvordan vi skal forholde oss til mennesker som enten lærer eller lever i strid med Guds ord. Det er temaet for dette kapitlet.

### **6.1 Formaningens plass**

Det er et sentralt bibelsk ideal at det skal være samsvar mellom liv og lære. En kristen skal leve et nytt liv, og det er avgjørende at vedkommende sier ja til Guds vilje hver eneste dag. I denne oppgaven er det viktig at kristne støtter hverandre. Det er bakgrunnen for at NT taler mye om at kristne bør formane hverandre: «Forman hverandre hver dag, så lenge det heter i dag, for at ikke noen av dere skal forherdes ved syndens svik» (Heb 3,13). Vi ser av Apostlenes gjerninger 20,31 at Paulus tok ansvaret for å følge opp de kristne så alvorlig at han i de tre årene han var i menigheten i Efesus ikke holdt opp, verken natt eller dag, å formane hver enkelt med tårer.

Oppfordringen om å formane hverandre er rettet til alle troende. Kristne kan derfor vanskelig hevde at livsførselen vår handler om «privatlivet» og derfor er andre uvedkommende. Det gjelder også ansatte i NLM. Vi kan ikke fullt ut skille mellom hva en ansatt gjør i sin arbeidstid og hva en ansatt gjør utenom sitt arbeidsforhold. Guds bud omhandler hele livet, og det er umulig å tenke at ansatte og tillitsvalgte bare er forpliktet til å etterleve Bibelens idealer i arbeidstiden eller når de helt konkret opptrer som representanter for NLM.

Det norske ordet «formane» har en noe mer negativ klang enn grunntekstens ord. Det kan også oversettes med «oppmuntre» eller «sette mot i». Vi vil understreke at formaningen

er tenkt som noe positivt. Jesus advarer mot dømmesyke blant kristne som er mer opptatt av splinten i medmenneskers øyne enn bjelken i sitt eget (Matt 7,3–4). Hensikten med formaninger er at vi støtter hverandre på veien mot det evige liv – og hjelper hverandre til ikke å gli bort fra livet i Gud.

## 6.2 Å verne den sunne lære

I kristen terminologi har det vært snakket både om «brodertukt», om «kirketukt» og om «læretukt» når det gjelder å iverksette reaksjoner overfor dem som lever eller lærer i strid med Guds bud. Til en viss grad går disse ordene over i hverandre.

Læretukt handler om at en kristen menighet avviser vranglære for å beskytte menigheten mot å bli villedet og negativt påvirket. Dette er bakgrunnen for blant annet de strenge ordene i 2 Johannes' brev 10: «Om noen kommer til dere og ikke fører denne læren, da ta ikke imot ham i deres hus og hils ham ikke velkommen!»

Skal vi forstå dette verset riktig, må vi huske at de første kristne vanligvis møttes i hjemmene til oppbyggelse. Budskapet fra Johannes er dermed at den som fører fremmed lære skal stenges ute fra det kristne fellesskapet. Det blir derimot galt å forstå disse ordene som at vi skal bryte all kontakt med vranglærere (2 Tess 3,14–15). Målet for det kristne fellesskapet skal være å nå alle – også den som taler galt om kristen tro – med kristen omsorg, og med kallet til frelse. Også en som lærer vrangt må derfor ha mulighet til å høre Guds ord på et offentlig kristent møte.

Også i etiske spørsmål kan det være nødvendig med læretukt. En sunn bibelsk forkynnelse inkluderer også Guds bud. Det er alvorlig hvis kristne ledere taler i strid med Bibelens veiledning. Det gjelder for eksempel aksept av homofilt samliv eller samboerskap. Vi vil derfor ikke bruke dem som talere eller veiledere i vår sammenheng. Noe annerledes vil vi tenke om spørsmålet om gjengifte. Som vi har sett, kan kristne som ønsker å ta Bibelen på alvor tenke ulikt om gjengifte. Vi vil derfor ikke stenge veien til talerstolen for de som aksepterer gjengifte i gitte situasjoner. Men vi må forvente at det vises respekt for og lojalitet mot NLMs ståsted.

## 6.3 Når en medkristen synder

Når vi taler om kirketukt, setter vi særlig fokus på livsførsel. Uttrykket brukes synonymt med brodertukt. Vi må innrømme at språkbruken er krevende og lett gir gale assosiasjoner. Målet med kirketukt er ikke å straffe et menneske, men å formidle alvorret ved å leve i åpen strid med Guds vilje.

Jesus talte tydelig og konkret om hvordan vi skal gå frem overfor en bror som synder, Matteus 18,15 ff. Først går én fra menigheten til synderen for å vinne ham. Hører han ikke på ham, skal vedkommende ta med seg to eller tre vitner fra menigheten. Hører han heller ikke på dem, skal det legges frem for menigheten, som må betrakte vedkommende som en «toller og en synder». Det betyr at vedkommende ikke skal regnes som en kristen av det kristne fellesskapet. Men fortsatt gjelder det vi har påpekt når det gjelder vranglærere: Vi skal møte alle mennesker på en omsorgsfull måte og ingen skal nektes å høre Guds ord. Som Jesus kalte tollere og syndere til omvendelse, skal vi gjøre det.

Paulus skriver i 1 Korinterbrev 5 om at det er alvorlig å inkludere i det kristne fellesskapet mennesker som regner seg som troende, men som lever i åpenbar strid med Guds vilje: «Men det jeg skrev til dere, var at dere ikke skulle ha samkvem med noen som kaller seg en bror, men er en horkar eller pengegrisk eller avgudsdyrker eller baktaler eller dranker eller røver. Et slikt menneske skal dere ikke engang spise sammen med.» (1 Kor 5,11). Dette verset handler altså om mennesker som kaller seg troende, men som åpent og synlig innretter sitt liv i strid med Guds vilje.



Hensikten med kirketukten ligger på tre plan. For det første skal vedkommende hjelpes til å innse hva galt han har gjort, og hva det kan føre med seg. Slik kan han omvende seg, og vi kan vinne vår bror. For det andre taler Skriften alvorlig om hvilken smitteeffekt uoppgjort synd kan ha på menigheten. Paulus bruker i denne sammenheng uttrykket surdeig (1 Kor 5,6–8). Tanken er at synden kan påvirke menigheten slik en gjærklump får hele deigen til å heve. For det tredje gjelder det kallet til å være et forbilde overfor verden. Verden må kunne se at de kristne ikke godtar hva som helst i sin midte.

Når dette er sagt, vil vi advare mot en kirketukt som gjennomføres mest for å imponere verden med en glatt fasade. Uten oppriktig kjærlighet til synderen som har gått seg vill, blir det hele hykleri og falskhet. Det er også viktig for oss å inkludere ufrelste i vårt frivillige arbeid på en god måte. Også mennesker som lever i strid med Guds bud må ha mulighet til å høre Guds ord. I noen tilfeller må også en forening eller forsamling ha anledning til å bruke disse til praktiske oppgaver. Sammenlignet med forholdene på nytestamentlig tid, har en organisasjon som NLM svært mange rene forvaltningsoppgaver. Foreningene har gjerne kasserere og sekretærer. Bedehusstyret tar seg av bygninger, og det trengs frivillige til blant annet transport, plenklipping, oppdatering av nettsider osv.

Like fullt er det i de fleste tilfeller slik at praktiske oppgaver er knyttet sammen med et åndelig ansvar. På den bakgrunn vil vi advare mot at en forening eller forsamling i for stor grad definerer oppgaver og ansvar som rent praktiske anliggender.

Vi merker oss også at Jesus skiller mellom det at en enkeltperson oppsøker en medkristen for å gi veiledning – og det at en sak blir kjent for hele menigheten og fører til utestengelse. Det forteller oss at vi skal gå skrittvis frem i slike vanskelige saker. Og når tiltak treffes, må dette gjøres på vegne av menigheten. Dette skal ikke håndteres på tilfeldig vis av enkeltpersoner.

#### **6.4 Tid for tilgivelse**

Ikke minst i brevene fra Paulus til menigheten i Korint, møter vi mange tekster som handler om å håndtere synd og fall i menigheten. Det ser ut til at håndteringen varierer noe i forhold til syndens alvorlighetsgrad. I 1 Korinterbrev 5,1–8 griper Paulus til harde virkemidler, fordi en mann lever sammen seksuelt med sin egen stemor. Men også i denne teksten møtes vi av omsorg for et menneskets gudsforhold. Paulus anbefaler at mannen «overgis til Satan til legemets ødeleggelse, for at hans ånd kan bli frelst på den Herre Jesu dag.» Målet er frelse, å skape en kristen erkjennelse som leder til omvendelse og nytt liv.

I 2 Korinterbrev 2 oppfordrer Paulus menigheten i Korint til å vise storsinn. Da gjelder det også en mann som tydeligvis har falt i synd, uten at vi vet hva det konkret dreier seg om. Paulus skriver: «For ham det gjelder, er det nok med den straffen han har fått av de fleste. Nå skal dere i stedet heller tilgi og trøste ham, for at han ikke skal gå til grunne i enda større sorg» (v. 6–7)

Dette betyr ikke at Paulus bagatelliserer viktigheten av anger og oppgjør. Men det kommer en tid for tilgivelse og overbærenhet. Det er et faresignal hvis den som har falt i synd møtes med skjeve blikk og mistenksomhet. Da kan vedkommende gå til grunne.

Derfor er det viktig at den kristne menighet samstemt søker tilgivelse og gjenoppretting. «Derfor ber jeg dere: Bli enige om å vise ham kjærlighet,» skriver Paulus videre (v. 8). Mennesker må få lov til å starte på nytt, ikke bare innfor Gud, men også i forsamlingen.

Vi ser også at Paulus betoner at fortsatt straff og mangel på tilgivelse kan virke destruktivt på det kristne fellesskapet. Det er viktig å tilgi «for at vi ikke skal bli overlistet av Satan.» (v. 10–11). Med sine ord retter Paulus en advarsel til fellesskapet, ikke til den som har syndet. Et fellesskap hvor tilgivelse og aktiv kjærlighet ikke får rom, der får Satan sin vilje. Hele det kristne fellesskapet vil lide.

## 7.0 Samlivsutfordringer i det kristne fellesskapet

I utgangspunktet står alle kristne overfor den muligheten at de kan begå alvorlige synder eller miste troen. Det gjelder også for kristne ledere og for ansatte i kristne organisasjoner. Like fullt må dette håndteres noe ulikt, avhengig av situasjonen til den enkelte. Av praktiske hensyn vil vi i dette kapitlet anvende Bibelens ord på det allmenne fellesskapet generelt. I neste kapittel setter vi fokus på hvordan vi skal håndtere at kristne ledere eller ansatte lever eller lærer i strid med Guds ord.

Livets virkelighet er for sammensatt til at vi kan omtale alle situasjoner. Vi ønsker heller ikke at mennesker får en opplevelse av at de bare behandles som «teoretiske kasus». Likevel vil vi i dette kapitlet gi noen veiledende skisser når det gjelder hvordan et kristent fellesskap skal håndtere at også kristne mennesker svikter i forhold til det sjette bud. Vi vil også antyde mulige reaksjoner. Det er viktig at ikke tilfeldighetene avgjør hvordan vi reagerer – og hvem som handler.

Den som blir klar over at en medkristen lever i strid med Guds bud på det seksuelle området, har et ansvar. I noen tilfeller ligger det til rette for å gå rett til den det gjelder i en sjelesørgerisk samtale. Men normalt er det best å samrå seg med den som er satt til å være leder i sammenhengen. Er lederen ikke villig til å gå inn i saken, eller om han selv er involvert, kan det være rett å ta saken videre til en overordnet. I alle ledd må fortrolige opplysninger behandles med stor varsomhet. Vi har alle et ansvar for å unngå sladder og baktalelse.

NT viser tilfeller der kirketukten også inkluderte utestengelse fra nattverden. Skal dette gjennomføres på en god måte, må saken ha vært drøftet i de rette organer og med den det gjelder. Det er uverdigg å ta opp slike ting under selve nattverdhandlingen. De som leder nattverdmøter bør heller, og på generelt grunnlag, presisere i innbydelsen hvem som hører til ved nattverdbordet. Slik blir saken overlatt til den enkeltes samvittighet.

Vi vil understreke hvor vanskelige de sakene er som berører formaning og menighetstukt. I mange tilfeller vil det være avgjørende for utfallet at både formaning og eventuelle disiplinære reaksjoner blir båret frem med det rette sinnelaget. Menneskelig varme og rett sjeleomsorg er den beste ramme rundt slike samtaler; det har Jesus vist oss. Dette vil vi ha i tanke når vi nå skal gå inn i noen konkrete situasjoner.

### 7.1 Skilsmisse

Til tross for kristne idealer om ekteskap og hjem skjer det stadig at også kristne skilles. Hva skal det kristne fellesskap gjøre i møte med de skilte eller de som er separert?

Vi ønsker å gi et uttrykk for at mennesker som kommer i samlivskrise på en særlig måte skal vite at de fortsatt er velkommen i våre forsamlinger. Vi kjenner eksempler på at en samlivskrise som ender med skilsmisse kan bli til en avskjed med den kristne forsamlingen. Vi ønsker at det ikke må skje. Derimot håper vi det kristne fellesskapet blir en viktig støtte i en vanskelig livssituasjon. Vår erfaring tilsier at våre fellesskap må være tydelige på dette omsorgsansvaret og gi uttrykk for det, også uten at det er en konkret sak der og da. Det er et nederlag om noen forlater oss fordi de kom i en livskrise vi ikke var forberedt på å håndtere.

Mennesker som gjennomgår en skilsmisse skal møtes åpent, ærlig og med respekt. Dersom de som er midt i krisen ønsker å snakke ut om saken, er det viktig at de finner kristne som har tid, kjærlighet og sunn dømmekraft. Det er helt avgjørende å ta på alvor smerten som kommer til uttrykk. Mange har et stort behov for å sette ord på en vanskelig situasjon. Det er viktig at ikke alle i det kristne fellesskapet opplever at det er deres ansvar å gi konkret

veiledning eller markere sitt syn på situasjonen. Dette ansvaret må gis til en valgt eller en tilsatt leder.

I møte med skilsmisser er det nesten alltid vanskelig å si noe sikkert om «skyld» og «uskyld». De to ektefellene kan ha to ulike versjoner av hva som gjorde det umulig å fortsette ekteskapet. I en del tilfeller vil heller ikke de to snakke åpent om årsaken til skilsmissen. Det må respekteres – selv om vi vil understreke forskjellen mellom det «å brette ut» intime forhold til venner og bekjente, og det å fortelle om sin situasjon til en sjelesørger eller en kristen leder.

Ideelt sett må målet for dem som går inn i en samtale være å redde ekteskapet. Men noen ganger kan det synes håpløst. Da er det viktig å unngå at de to låser seg i bitterhet. Mye oppmerksomhet må rettes mot eventuelle barn. Vi må heller ikke glemme at begge parter må bevares i troen. Blir resultatet separasjon og skilsmisse, kan det kristne fellesskapet berøres sterkt, og det er viktig at vi forholder oss til det på en rett måte.

Det avgjørende for det kristne fellesskapet er at den eller de skilte får hjelp til å se sin situasjon i et bibelsk perspektiv og lever etter Guds ord i fortsettelsen. I utgangspunktet er disse velkomne i det kristne fellesskapet som før. I kraft av det allmenne prestedømmet har de vitnerett på linje med alle andre. De tilfellene der det er relativt klart hvem av partene som brøt ekteskapet, for eksempel ved utroskap, er situasjonen noe annerledes. Da må de som er satt til å følge opp de to skilte, skjelve mellom de to partenes situasjon:

*Den som ble sviktet* må møtes med omsorg og støtte. Ingen i det kristne fellesskapet må legge stein til byrden ved å sette begrensinger for hva han eller hun kan være med på i det kristne fellesskapet.

*Den som ved utroskap brøt ut fra ekteskapet* er også velkommen til møtene for å høre Guds ord. Men det er viktig at vedkommende får hjelp til å innse det som er galt og hvilke konsekvenser dette kan føre med seg i forhold til den som ble sveket, til den troende forsamling og dypest sett i forhold til Gud.

Det er krevende for et kristent fellesskap å håndtere at en medkristen har sviktet sin ektefelle gjennom utroskap. Vi må vektlegge hvordan vedkommende bedømmer sine handlinger. Hvis han eller hun i møte med ledere for det kristne fellesskapet ikke vil be om tilgivelse, må vi gå den veien Jesus har anvist i Matteus 18,15–19. Forutsetningen er selvsagt at den som har vært utro vil regnes som en kristen og fortsetter i fellesskapet. Hvis fortrolige samtaler ikke fører frem, må vi trekke den konklusjonen at han eller hun ikke lenger kan regnes som en del av det kristne fellesskapet. En sjelesørger, formannen i forsamlingen eller en annen som styret setter til oppgaven, må med alvor fortelle vedkommende om situasjonen. En konsekvens kan være at det er naturlig å be ham eller henne holde seg borte fra nattverden i slike alvorlige og triste tilfeller. De bør heller ikke ha tillitsverv i forsamlingen.

Uansett hva som ligger bak en skilsmisse, må den kristne forsamling holde frem at den som angrer og bekjenner sin synd, er i troen på Jesus tilgitt og renvasket av Gud. Vi ønsker å gi mennesker mulighet til en ny start i livet. Likevel kan vi ikke se bort fra at menneskelige forhold blir vanskelige og kompliserte når mennesker føler seg såret og sviktet. Særlig vanskelig blir situasjonen hvis den ektefellen som er sveket vanskelig klarer å omgås den som svek. Da kan forsamlingen bli stilt på valg mellom de to. Alt må gjøres for å unngå dette.

I situasjoner der det synes klart at den ene parten har et særlig ansvar for skilsmissen, må vedkommende oppfordres til å opptre ydmykt og tilbakeholdent – noen ganger over en lang tidsperiode. Den som er sveket må ikke få følelsen av at forsamlingen velger den andre ved å forlange at alt skal være tilgitt og glemt.

## **7.2 Gjengifte**

Den som gifter seg igjen etter en skilsmisse, eller som gifter seg med en fraskilt, stiller seg selv og den kristne forsamling i en vanskelig situasjon. Da er det viktig at alle parter går frem

med varsomhet og skjønnsomhet. Normalt trengs det tid, ettertanke og mye samtale for å løse problemene på en god måte. I en avklaringsfase skal vi glede oss over at kontakten med det kristne fellesskapet ikke brytes. Samtidig skal ikke alvorret bagatelliseres.

En sveket eller forlatt ektefelle som gifter seg igjen, kan ha gjort dette etter alvorlig ettertanke og råd fra kristne ledere som forstår ordene om gjengifte annerledes enn oss. Vi vil ikke tilrå begrensninger på alminnelig deltakelse i det kristne fellesskapet. Det gjelder blant annet det å delta i et kor eller en forening, bidra med praktiske oppgaver og lignende. Også i møte med mennesker som er gift for annen gang, vil vi fastholde at disse har anledning til å bære frem vitnesbyrd om sin frelser i kraft av det allmenne prestedømmet. En må skille mellom det å gå inn i en lederoppgave, og de frie vitnesbyrdene om Jesus alle kristne er kalt til å bære frem ved ulike anledninger.

Den som gifter seg igjen etter selv å ha sveket sin forrige ektefelle ved utroskap eller som gifter seg med en som har vært utro mot sin tidligere ektefelle, har syndet mot Gud. Det er alvorlig. Dermed er det ikke sagt at det nye ekteskapet er et ugyldig ekteskap, men det er uholdbart at denne fortsetter i det kristne fellesskapet som om ingenting var hendt. Vi viser igjen til Jesu ord om fremgangsmåten i Matteus 18,15–19, og mener en eller flere ledere i foreningen eller forsamlingen bør følge opp den det gjelder. Vedkommende må forholdes det uholdbare i å gå til nattverd uten å ha gjort opp sin sak med Gud. Dersom vedkommende innrømmer å ha handlet i strid med Guds vilje, og ber om tilgivelse for dette, bør det ikke være noe som hindrer at vedkommende inkluderes i det kristne fellesskapet igjen.

En annen sak er at vedkommende ikke kan kreve tillit, men må være bevisst på at det i hvert fall kan ta tid og forutsetter at vedkommende i fortsettelsen lever etter Guds ord.

### **7.3 Samboerskap**

Vi har tidligere avvist samboerskap som akseptabel samlivsform. Det samme gjelder for homofile samboere – enten de har registrert samlivet sitt eller ikke. Bibelen lærer at seksuallivet bare har sin plass i ekteskapet mellom én kvinne og én mann. Det betyr at samboere lever i åpen strid med Guds ord.

Nå kan dette skyldes mangel på kunnskap om hva Guds ord sier om ekteskapet. I så fall er det en viktig oppgave for forsamlingen å møte dem med veiledning og formaning. I slike samtaler kreves fasthet og klarhet i innhold og mykhet og varme i formen. Det må være åpenhet for å bruke noe tid i disse samtaler.

Vårt utgangspunkt er at veiledningen må føre til at de to gifter seg eller flytter fra hverandre. Blir ikke dette resultatet, vil det normalt være slik at den kristne forsamling ikke kan regne de to som kristne (1 Kor 6,9–10 og Ef 5,5). Da kan de heller ikke ønskes velkommen til nattverdbordet. En særlig utfordring oppstår hvis den ene av de to samboerne ønsker å gifte seg, og den andre er negativ. Her er det vanskelig å gi en generell veiledning; det er for eksempel vanskelig å anbefale samlivsbrudd hvis de to samboerne har felles barn.

### **7.4 Andre forhold**

Ugifte opplever i hovedsak de samme fristelsene på det seksuelle området som andre. I den grad de lever i åpenbar synd, er det nødvendig for den troende forsamling å gripe inn med formaning og menighetstukt, men det er også grunn til å understreke viktigheten av å være varsom. Vi må også huske at sladder og baktalelse er synd.

Likevel hender det at synd på det seksuelle område fører til konsekvenser for flere enn de to det gjelder. En ugift kvinne kan bli gravid. Vi må ikke vise slike holdninger at den som er i en slik situasjon føler seg presset til å ta abort. En synd rettes ikke opp med en ny. Den som angrer, må få høre Skriftens mange og sterke ord om at Gud fullt og helt tilgir. Dersom noen i forsamlingen kommer i denne situasjonen, er det viktig at de gjør opp sin sak med Gud og at denne erkjennelsen blir kjent der den hører hjemme.

I vår veiledning bør vi ellers ikke alt for raskt råde kjærester å gifte seg fortest mulig, selv om de venter barn sammen. En brå start på ekteskapet har av og til blitt begynnelsen på noe enda vanskeligere. Ofte bør en ta tiden til hjelp.

## 8.0 Forpliktelser for ansatte og tillitsvalgte i NLM

Vår holdning i spørsmål knyttet til samliv og seksualitet må også få konsekvenser for ansatte og tillitsvalgte i NLM. Særlig krevende er det at avstanden i dag øker mellom klassisk kristen seksualmoral og det som aksepteres i samfunnet for øvrig. Vi vil nå se nærmere på hvordan NLM skal anvende Bibelens veiledning om ekteskap og seksualitet i møte med ansatte og tillitsvalgte.

Det er viktig å understreke at vi møter krevende utfordringer når vi skal anvende Bibelens formaninger i møte med ansatte. I følge norsk lov har ansatte et ansettelsesvern. Bare en overordnet kan sette i verk disiplinære reaksjoner overfor en ansatt. Dette må dessuten gjøres på en varsom og korrekt måte. Enkeltpersoner må derfor ikke gå til forføyninger uten at saken har vært skikkelig drøftet i styrende organer og med den det gjelder. Det er viktig at organisasjonen har en noenlunde ensartet praksis fra sted til sted, og at slike saker derfor drøftes i egnede fora. Dette må skje uten at flere enn nødvendig dras inn i saken og får kjennskap til sensitive opplysninger.

Det går an å nærme seg personalsaker på ulike måter. Her er juridiske og arbeidsrettslige aspekter. Ansatte kan ha behov for medisinsk oppfølging og kan bli sykemeldt. Men for en kristen organisasjon finnes også viktige teologiske og sjelesørgeriske sider. Vi vil understreke at denne veiledningen legger hovedvekten på disse elementene. Vårt fokus her er hvordan vi bør forholde oss til de tekstene i Bibelen som har relevans for de ansatte.

Selv om vi på en særlig måte drøfter utfordringer knyttet til det sjette bud, finnes det også andre forhold som kan føre til at ansatte eller tillitsvalgte i NLM må trekke seg tilbake fra lederposisjoner. Det gjelder for eksempel økonomisk utroskap, misbruk av sin stilling, sterk illojalitet i forhold til organisasjonen. Også i samfunnslivet vil slike forhold føre til at en person kan miste tillit og få problemer med å bli betrodd større lederoppgaver. Dette gjelder ikke mindre oppdraget med å ta seg av Guds hus (jfr 1 Tim 3,5). Her skal en jo være et forbilde i videste forstand.

### 8.1 Lederskap i NLM og forbildefunksjon

Selv om vi ikke kan se at Bibelen presenterer en spesifikk menighetsordning vi er forpliktet på, er det ingen tvil om at den sier mye om hvordan livet i en kristen menighet skal foregå. Bibelen taler både om det allmenne prestedømme, om at det finnes ulike nådegaver og om ulike lederoppgaver i menigheten.

Vi vil ikke spille dette ut mot hverandre. På den ene siden ønsker vi å vektlegge at alle kristne har et gudgitt ansvar for å være et forbilde (1 Pet 2,11–15; 1 Kor 12,27–28). Vårt ideal er at alle ansatte ser på sine oppgaver og sitt ansvar i NLM som et kall fra Gud, og derfor tar på alvor at de har en forbildefunksjon og skal formidle det kristne budskapet. I utgangspunktet ønsker vi derfor at lederen i en lokalforening i like stor grad opptrer som et forbilde som hovedstyrets formann.

På den andre side vil vi fastholde at ikke alle kristne har en lederposisjon. Paulus skriver om viktigheten av at menighetens ledere er gode forbilder. Når han i flere tekster stiller helt konkrete krav til deres livsførsel (1 Tim 3,13–15 og 4,12 og Tit 2,7), merker vi oss

at de fleste kravene rettes til alle kristne i andre tekster, mens noen få krav gjelder kristne ledere spesifikt.

Selv om NLM ikke opererer med betegnelser som eldste, tilsynsmann osv, er vi overbevist om at en rekke lederoppgaver bør sammenlignes med slike tjenester i NT. Flere stillingsinstrukser har klare trekk som peker i den retning. Det er i det hele tatt en rekke lederoppgaver som på ulike måte har et arbeidsfelt som gjør det relevant å bedømme vedkommendes livsførsel og familieliv, slik vi ser NT gjør (se f.eks 1 Tim 3 og Tit 1). I disse tekstene ser vi at apostelen stiller særskilte krav til ledere. Det ønsker vi også å gjøre – uten at vi svekker Bibelens tale om at alle troende er kalt til å være forbilder. Vi vil heller ikke gjøre en prinsipiell forskjell mellom ansatte ledere og tillitsvalgte, selv om spesielle hensyn må tas i møte med ansatte av juridiske og personalmessige årsaker.

Det er vanskelig å gi et uttømmende og komplett liste over hvilke stillinger og tillitsverv hos oss som tilsvarer de ulike tjenestene i NT. På grunn av NLMs tjenstedelingsprinsipp har hovedstyret tidligere plassert et overordnet hyrde- og læreansvar til enkelte stillinger. Dermed er det ikke sagt at organisasjonens lederskap er begrenset til disse stillingene. Mange personer, både tillitsvalgte og ansatte, har ansvarsfulle oppgaver og fremstår som ledere. Om disse ikke er forpliktet på nevnte tekster fra 1 Timoteus' brev 3 og Titus' brev 1– og blant annet derfor er åpne for kvinner – er disse forpliktet til å leve og lære etter Guds ord.

Både prinsipielt og pragmatisk finner vi det altså vanskelig å ha som utgangspunkt at ansatte kan deles inn i to grupper: Mennesker med et åndelig ansvar og mennesker uten et åndelig ansvar. Det finnes også mange gode eksempler på at for eksempel vaktmestere og matematikklærere har stor betydning når det gjelder å formidle sann kristen tro på en av NLMs skoler. Alle ansatte kan oppfattes som representanter for den kristne virksomheten på stedet. I den forstand får alle ansatte en rolle som forbilde. Utgangspunktet vårt er at alle ansatte forplikter seg til å leve og lære i pakt med det kristne budskapet.

Samtidig kan det være både nødvendig og naturlig å fravike et slikt ideal. Vi trenger ikke å tenke at alle som har et ansettelsesforhold i NLM – eller utfører oppgaver for organisasjonen – må ha et åndelig ansvar. Særlig ved større institusjoner som eies av NLM vil det være mulig å definere en stilling på en slik måte at vedkommende ikke innehar et åndelig ansvar. De ansvarlige for konkrete virksomhetsområder innen NLM, må derfor ha mulighet til å utforme arbeidsinstrukser som ikke forplikter den ansatte til å være et kristent forbilde.

## **8.2 Generelt om ansattes forpliktelser**

Ansatte i NLM utgjør en uensartet gruppe. Oppgavene er også svært varierte. Det sier seg selv at det er stor forskjell på det åndelige ansvaret som tillegges en bibelskolerektor og det som tillegges kjøkkenpersonalet eller regnskapsføreren på en skole. Så er spørsmålet hvordan vi skal håndtere dette med tanke på forpliktelser den enkelte stilles overfor.

### **8.2.1 Nyansettelser**

Arbeidsmiljøloven understreker at religiøse trossamfunn har anledning til å forskjellsbehandle søkere «for å oppnå et saklig formål» og når det «i utlysningen av stillingen er stilt særlige krav ut fra stillingens karakter eller formålet for virksomheten». Vi har argumentert for at det normale er at alle ansatte – med både liv og lære – har til oppgave å støtte opp om vår profil. Det er vi avhengige av for å ivareta vårt kall som en misjonsorganisasjon og en vekkelsesbevegelse. En kristen skole eller barnehage vil utvilsomt få en svekket kristen profil hvis pedagogisk personell ikke identifiserer seg med kristen tro.

Når det kommer til praksis, viser det seg imidlertid fra tid til annen at det er vanskelig for en kristen institusjon å rekruttere kvalifisert personale som identifiserer seg med NLMs

profil og ståsted. Da kan det være nødvendig å vise noe mer pragmatisme. I denne sammenheng vil vi peke på at det kan være naturlig å skjelne mellom fem ulike grupper:

- a) Mennesker som bekjenner kristen tro og identifiserer seg med den lutherske bekjennelse og NLMs teologiske profil.
- b) Mennesker som tydelig bekjenner en kristen tro, men som ikke fullt ut kan identifisere seg med NLMs ståsted.
- c) Mennesker som bekjenner kristen tro, men som et annet ståsted enn NLM i viktige teologiske spørsmål.
- d) Mennesker som ikke er kristne, men som i det ytre lever i pakt med kristen etikk.
- e) Mennesker som ikke er kristne og som åpenbart lever i strid med kristen etikk.

For en organisasjon som NLM går det et avgjørende skille mellom ansatte som bekjenner kristen tro og ansatte som ikke gjør det. Denne forskjellen er langt mer grunnleggende enn forskjellen mellom kristne som identifiserer seg fullt ut med NLMs teologiske ståsted og kristne som ikke gjør det. Selvsagt kan kristne ikke-lutheranere fungere som gode kristne forbilder. Av disse vil vi derfor forvente kristen livsførsel og en tydelig kristen bekjennelse. Vi må derfor se noe ulikt på mennesker som står på en felles evangelisk grunn – og mennesker som ikke bekjenner troen.

En særlig utfordring møter vi midlertid i møte med de som på sentrale punkter avviser NLMs ståsted (jfr gruppe c). Det kan for eksempel være snakk om mennesker som offentlig sier ja til homofilt samliv eller avviser fortapelsens realitet. Prinsipielt er det svært vanskelig å gi disse et ansettelsesforhold fordi det kan oppleves som en legitimering av vrang lære.

Vi vil ikke avvise alle muligheter for at NLM kan ansette mennesker som ikke bekjenner kristen tro. Men vi ser det som lite tjenlig å presentere en slags oversikt over hvilke stillinger og arbeidsoppgaver dette gjelder. Den enkelte institusjon, barnehage eller skole må arbeide med dette – i spenningsfeltet mellom ideal og virkelighet.

Ansatte som ikke deler kristen tro må ikke oppleve at de er annenrangs ansatte. Når mennesker er ansatt, skal de behandles på en ryddig og forutsigbar måte. De må også møtes av instruksjoner og arbeidsbeskrivelser som tydeliggjør at de ikke betraktes som kristne forbilder og ledere. Samtidig vil vi kreve lojalitet fra disse i forhold til NLMs verdigrunnlag. Det kan også være klokt å se på muligheten for å ansette disse i kortsiktige engasjementer.

Når ansatte ikke bekjenner seg som kristne, kan vi heller ikke forvente at disse lever etter kristen etikk. Vi står i fare for å oppfordre til hykleri hvis vi signaliserer at det ikke er så viktig om de ansatte bekjenner kristen tro – bare de ikke åpent bryter Guds bud. Det betyr at det kan være problematisk å stille som krav at ufrelste ikke er samboere. Samtidig er det både nødvendig og naturlig å forvente lojalitet fra de ansatte. Erfaringer viser at mange ikke-kristne har forståelse for at NLM ser det som vanskelig at de lever i åpenbar strid med organisasjonens idealer. Prinsipielt fastholder vi at kravet om lojalitet også kan få betydning for de ansattes livsførsel. Det vil for eksempel være et problem om disse har en ukristelig språkbruk eller på en synlig måte lever et seksuelt utagerende liv.

I følge kristen etikk vil en samboer – enten forholdet er heterofilt eller homofilt – leve i åpen strid med Guds ord. Bibelen er svært tydelig når den sier at ekteskapet mellom mann og kvinne er eneste ramme for det seksuelle samliv. Mennesker som åpent lever i strid med dette kan ikke behandles i NLM som om de bekjenner kristen tro. Vi vil derimot ikke avvise at samboere kan ha et engasjement i NLM hvis det er behov for deres faglige kompetanse. Disse må da gjøres kjent med NLMs holdning til spørsmålet og må forplikte seg til å vise respekt for dette. Forutsetningen for ansettelse er at samboende ansatte ikke innehar oppgaver som innebærer et åndelig ansvar.

### **8.2.2 Oppfølging av allerede ansatte medarbeidere**

I utgangspunktet må alle nye ansatte i NLM undertegne en arbeidsavtale der de også bekrefter at de bekjenner en luthersk, kristen tro. I dagens arbeidsavtaler blir det også presisert at de ansatte slutter seg til organisasjonens verdidokument. Dette dokumentet taler kortfattet, men tydelig om NLMs syn på samlivsetiske spørsmål. Som nevnt må arbeidsavtalen endres hvis den ansatte ikke bekjenner kristen tro eller ikke har et luthersk ståsted.

Arbeidsavtalen innebærer at NLM har anledning til å si opp de ansatte hvis disse bryter med arbeidsavtalens innhold. Det betyr ikke at dette alltid er like enkelt å håndtere juridisk og personmessig. Men det er et viktig prinsipp at en kristen organisasjon som siste mulighet kan si opp ansatte som med sitt liv eller sin bekjennelse bryter med NLMs verdigrunnlag. Dette må imidlertid skje på en ryddig og respektfull måte. Vi respekterer også ansattes frihet til å endre sitt ståsted og må håndtere dette profesjonelt og faglig forsvarlig.

Hovedregelen må være at NLM avslutter arbeidsforholdet til ansatte som bryter med arbeidsavtalens innhold på slike viktige livsområder som vi her drøfter. Samtidig må hver sak behandles individuelt. I gitte situasjoner – avhengig av den ansattes arbeidsoppgaver og kompetanse – kan det være mulig å utforme en ny arbeidsavtale som ikke forplikter den ansatte på samme måte. Dette kan bety at den ansatte helt konkret får en ny stilling. Men det går også an å tenke at den ansatte får justert sin aktuelle stilling. Det er imidlertid viktig at det er åpenhet om dette. Det må ikke gis inntrykk av at NLM forholder seg inkonsekvent og useriøst til sine arbeidsavtaler og sitt verdidokument.

Når vi i denne utredningen skal drøfte enkeltsaker, vil vi være forsiktige med å være altfor konkrete. Det er åpenbart at stillingens egenart har stor betydning. Men vi vil vise til forrige punkt og presisere at det er forskjell på at en ansatt lutheraner blir pinsevenn og at en bekjennende lutheraner blir samboer og dermed bryter med klassisk kristen etikk.

### **8.3 NLMs bruk av skilte og gjengiftede**

I kapittel seks skrev vi om hvordan et kristent fellesskap bør håndtere skilsmisse og gjengifte blant sine aktive. Nå vil vi drøfte mer spesifikt hvordan dette bør håndteres blant NLMs ansatte – og blant tillitsvalgte ledere.

I vårt frivillige arbeid er det ikke mulig å foreta en eksakt grenseoppgang mellom mennesker som har et lederansvar og andre aktive i arbeidet. Det finnes også lokale forskjeller, og vi må akseptere at noen ulike vurderinger gjør seg gjeldene. Men det synes åpenbart at for eksempel kordirigenter, hovedledere i barnelag og ungdomslag, styremedlemmer i foreninger innehar en åndelig lederoppgave – siden disse ofte vil tre frem «på vegne av» forsamlingen og av omgivelsene blir sett på som representanter for NLM. Derimot vil vi ikke tenke at mennesker nødvendigvis er ledere selv om de tar ansvar i et kor, holder en åpning på et møte, spiller til allsangen eller er blant forsangerne.

#### **8.3.1 Skilsmisse**

En kristen leder som blir sveket av en utro ektefelle, eller som blir forlatt av en ikke-kristen ektefelle på grunn av sin tro, bør møtes med trøst, oppmuntring og hjelp. Ofte vil vedkommende ha behov for en sykemelding eller ønske å tre tilbake fra viktige lederfunksjoner for en tid. Dette må det imidlertid ikke være noen automatikk i. Håpet er at ekteskapet kan reddes. Om det er en ansatt det gjelder, må vedkommendes overordnede være tilgjengelig og innstilt på å gi den støtte og hjelp som trengs.

Hvis en kristen leder ved utroskap er skyld i skilsmisse, må denne tre ut av tjenesten. Det gjelder også om ektefellen vil leve videre sammen med den utro ektefellen. Vi vil også anbefale en slik løsning i de tilfellene saken ikke er kjent. For det første er muligheten stor for at et sidesprang vil bli kjent, i hvert fall for en mindre gruppe mennesker. Dernest kan det



legge et stort press på den ektefellen som er sveket hvis vedkommende får beskjed om at det er viktig å tie.

Det bør ikke være et krav at vedkommende offentlig skal stå frem med sitt fall og søke avskjed på det grunnlaget. Vedkommende kan slutte i tjenesten uten at det gis en spesifikk begrunnelse. Hvis det dreier seg om en ansatt, kan det i noen tilfeller være vanskelig å gjennomføre en oppsigelse. Da kan det være tale om å gi vedkommende nye arbeidsoppgaver.

Spørsmålet om en utro, skilt person kan komme tilbake til tjenesten etter en tid, vil henge sammen med livsførselen etter skilsmissen. Dersom han viser anger og kristen ferd, ser vi ikke noe til hinder for at den tilliten han bygger opp igjen, kan føre ham tilbake i lederoppgaver. Det har også betydning om utroskapen var et enkeltstående sidesprang eller om vedkommende over en lang periode som ansatt eller tillitsvalgt levde et dobbeltliv.

Om en kristen leder blir skilt av andre årsaker, vil vi anbefale at vedkommende samtaler grundig med en overordnet. Ofte vil det være rett å trekke seg fra lederoppgaver, i alle fall for en tid, men her kan ulike forhold spille inn.

Som hovedregel vil vi derfor anbefale at skilte kan fortsette i tjenesten – i hvert fall etter en kortere periode på sidelinjen – med mindre det ikke er åpenbart at vedkommende har et hovedansvar for at ekteskapet gikk i stykker. Vi må ta på alvor at en person enkelte ganger kan synes å være helt uskyldig i en skilsmisse, for eksempel hvis skilsmissen er et resultat av grov fysisk eller psykisk vold. Også mennesker som opplever at ektefellen plutselig forlater dem til fordel for en annen, vil se seg selv som helt uskyldig. Selv om utenforstående ofte ikke kan vite alt om årsaken til at ekteskapet gikk i stykker, må ikke de som opplever at skilsmissen ikke var deres ansvar, bli møtt med mistenksomhet. Å ta på alvor at noen ikke har hovedansvaret for skilsmissen, betyr ikke at vedkommende har vært en fullkommen ektefelle. Ingen syndere kan hevde å være i en slik posisjon.

Ofte vil det være naturlig å trekke inn tidsfaktoren i forhold til den som er skilt og tenke at de over tid kan bygge opp igjen tilliten i den troende forsamling. Det står ingenting i Bibelen om suspensjon og tidsbegrensede karantener, men skal vi gjøre alvor av ordet i 1. Tim 3,7 som gjør omverdenens omdømme til et kriterium for å inneha lederoppgaver, er det ikke godt å komme utenom den folkepedagogiske siden. Overfor skilte vil det derfor – i alle fall i vår kultur – være naturlig å gi tidsfaktoren betydning. Også de som virker til å være helt uskyldige i en skilsmisse, vil ofte ha behov for en pause for å bearbeide sin situasjon, uten at det skal gjøres til et krav.

### **8.3.2 Gjengifte**

Vår vurdering er at Bibelen sier et absolutt nei til gjengifte. Det betyr at det ikke er rett at en som er gift igjen etter en skilsmisse, eller som er gift med en fraskilt, skal inneha lederoppgaver i den kristne forsamlingen. Dette forholdet endres ikke selv om det er gått lang tid, og personen har gjenvunnet andres tillit ved en ren livsførsel. Dette forholdet endres heller ikke selv om vedkommende ble skilt og gift på nytt før omvendelsen. Forholdet endrer seg først hvis den første ektefellen dør.

Dette betyr ikke at vi vil avvise at også mennesker som er gift på nytt kan opptre som kristne forbilder. Det kan for eksempel være tilfelle for mennesker som inngikk det nye ekteskapet før de ble kristne. Kontrasten kan da være stor mellom at en mann lever i trofasthet mot sin kone og et utsvevende liv med flere kvinner. Det betyr imidlertid ikke at vedkommende er kvalifisert for et særskilt åndelig lederansvar. Paulus presiserer tydelig at en åndelig leder skal være «én kvinnes mann» (1 Tim 3,2; Tit 1,6).

Hvordan skal vi så forholde oss til kristne mennesker som er gift på nytt med tanke på ansettelse? Vi ser dette spørsmålet som krevende. På den ene side ønsker vi å holde klart frem vårt syn på gjengifte. Vi ønsker ikke å likestille to ulike syn. På den annen side er det viktig å gjøre forskjell mellom for eksempel gjengiftede personer og samboere. Vi respekterer i vår

organisasjon ulike syn på gjengifte, og dermed ulik praksis. Ikke minst vil vi møte de som ble sveket i sitt første ekteskap – og så giftet seg på nytt – med forståelse.

I gitte situasjoner er det åpenhet i NLM for ansettelse av personer som bekjenner kristen tro, men som ikke identifiserer seg fullt ut med vårt ståsted. Dette har vi gjort rede for i punkt 8.2.1. Spørsmålet er om en slik åpning også kan gjøre seg gjeldende i forhold til mennesker som er gift på nytt. Vi finner det vanskelig å avvise dette prinsipielt, ikke minst siden vi erkjenner at det finnes ulike syn i organisasjonen. Det er viktig å unngå at vi signaliserer at livsførsel er langt viktigere enn bekjennelse. Slik sett trenger det ikke å være mer problematisk å ansette en lutheraner som er gift på nytt – og som i stor grad identifiserer seg med NLMs teologiske profil – enn en pinsevevner som ikke er gift på nytt.

Så er utfordringen den personalmessige vurderingen. Som organisasjon har vi verken mulighet til eller mandat til å vurdere om mennesker som er gift på nytt var den «part som var uskyldig/var sveket» i sin skilsmisse. Derimot har vi mulighet til å samtale grundig med aktuelle kandidater til konkrete stillinger om deres syn på skilsmisse og gjengifte – og deres tanker om å forholde seg lojalt til NLMs ståsted. I tillegg er det viktig å avklare hva slags tillit de aktuelle personene har lokalt i det kristne arbeidet.

På bakgrunn av vår prinsipielle avvisning av gjengifte, vil vi fastholde at mennesker som er gift for annen gang – selv om de bekjenner en tydelig kristen tro – bare kan inneha stillinger som ikke har et definert åndelig lederansvar. Derimot vil vi oppfordre slike ansatte til frimodig å vitne om sin tro, både i liv og lære.